

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

TARTALOM:

- Szabó János: A főiskolai hallgatók helyzete**
Schmidt János: Túlnépesedés és éhség
Sz. Á.: A fasiszta sajtó Franciaországban
Veres Péter: Az Alföld parasztsága
Gombos Béla: Heti étlap
Szemjonov: A köszén hanyatlása
Szabó Péter: Hulló vérrózsák
Selo govori (vers, fordítás)
Miért áll a harc Spanyolországban?
Gábor A.: Rossz napokra (vers)
Ady Endre: Strófák
Három évünk mérlege
Figyelő:
Fábry Zoltán: Ossietzky — Könyvszemle: Uj magyarok
Dr. Jancsó Elemér: A magyar szabadkőművesség irodalmi és művelődéstörténeti szerepe a XVIII. században
Szerkesztői üzenetek

A »HID« terjesztőihez!

Mind több és több esemény bizonyítja az itteni magyar tömegek kulturális haladását és tanulni vágyását. Ezt az örvendetes tényt bizonyítják a szerkesztőségünkbe érkező levelek is.

Sajnos, e tanulási vágy kielégülését az érdeklődők súlyos anyagi helyzete akadályozza s így a fejlődésre képes, széles magyar rétegek kulturális haladása lassúbb, mint amilyen lehetne, megfelelő korszerű könyvek birtokában.

Ezen a lehetetlen helyzeten szeretne szerkesztőségünk erejéhez mérten segíteni akkor, amikor elhatároztuk 6—8 darab könyvből álló, kis mozgókönyvtárak létesítését, amelyek szükséghez képest maradhatnak bizonyos ideig egyes helyeken.

Az első ilyen mozgókönyvtárakat már ki is küldtük rendeltetési helyükre.

Mi azonban az egyes falvak könyvtári viszonyait nem ismerjük tökéletesen s ezért kérjük lapunk terjesztőit, hogy lakóhelyük kulturális viszonyait sürgősen ismertessék szerkesztőségünkkel, hogy azután annak értelmében intézkedhessünk.

Szeretnénk tudni, hogy körülbelül hányan vannak azok, akik igényt tartanak a könyvek olvasására most milyen könyveket olvasnak (címük szerint), milyenek az olvasók anyagi viszonyai, stb.

A kiolvasott könyveket az illető falu olvasói által megbízott személy az olvasók költségén köteles az általunk megjelölt helyre küldeni.

Terjesztőink értesítéseit, valamint véleményüket és megjegyzéseiket szerkesztőségünk címére (Híd, Subotica, poštanski fah 88.) minél előbb várjuk, hogy a könyvek megkezdhessék vándorútjukat.

A SZERKESZTŐSÉG.

A főiskolai hallgatók helyzete

Még nemrég is úgy tartották, hogy ami az egyetemistákat összeköti, az a közös tanulás. Az egyetemisták élete, heidelbergi prizmán keresztül nézve, körülbelül így nézett ki: boldog, gondtalan élet, lumpolásokkal és szerelmi kalandokkal tele, párbajok, kirándulások, kihágások. Kellemes kirándulás, amely végül, majdnem megmagyarázhatatlan módon, diplomával végződött. És azután az egyetem elhagyása és a gondtalan, polgári élet unalmas óráiban: emlékezés azokra a régi, boldog, gondtalan egyetemi évekre.

A mai diákoknak a heidelbergi diáktípus teljesen idegen. A heidelbergi diákokról szóló elbeszélések az ő számukra: kitalált mesék. Ez nem azt jelenti természetesen, hogy ma nincsenek diákok, akik egyetemi éveiket ivással, kártyázással és szerelmi kalandokkal töltik el. De a diákok aránytalan nagy része már nem él ilyen boldog és idillikus életet. Rossz, nedves, egészségtelen lakások, kis sötét szobák, egész nap szaladgálás egyik tanítványtól a másikig, egyik menzából a másikba, vagy a sarki kiskorcsmákba, pénz nélkül és sohasem rendelkezve elég szabadidővel a tanulásra és az előadásokra — ime ez a mai diák élete. Anyagi gondtalanság helyett állandó pénzzavarok, gondtalan élet helyett örökös gondok, szórakozás helyett fáradtság, lehangoltság, egészséges élet helyett fokozódó testi romlás — míg végül ez a szerencsétlen pár esztendő le nem telik. És befejeződik diplomával a zsebben, tüdővésszel és egy társadalmi helyzettel, amely munkátlanságra és keresetnélküliségre kárhoztatja. Ez a meztelen valóság: heidelbergi szép mesék helyett — csatlakozás a munkanélküliek s ellátatlanok nagy táborához.

A mai élet nyomasztó kérdései közül különösen egy probléma mered az ifjúság elé. Ez a béke problémája. A különböző leszerelési konferenciák sikertelensége, a fasizmus győzelme az egyes államokban (Német-, Olaszország, Japán), a háborúra úszítók mind erősebb és kíméletlenebb fellépése, a demokrata államok féltelme határozott tettektől, a mai társadalmi ellentétek minderősebb kiéleződése, a fegyverkezésekbe való óriási befektetések: mindez világosan mutatja, mi a jövője a dolgozó népnek és különösen az ifjúságnak. Mindezen jelek egy közeli háború lehetőségére mutatnak. Ezen veszély ellen az egész világ ifjúságának, de különösen az egyetemistáknak védekezniök kell és védekeznek is. Az ifjúság tudja, hogy ő az a hadsereg, amelyet a harctérre készítenek, az ifjúság látja, hogy a fegyverkezésekre kiadott milliárdok követelik áldozataikat, tudja, hogy az eljövendő háborúban ő lesz az ágyútöltelék. Ez a perspektiva érezteti leginkább az ifjúsággal a tömör és egységes sorokba való gyülekezés szükségességét. Eddig talán

széthúzott, különböző politikai, vallási, filozófiai mozgalmak felosztották, szociális és gazdasági helyzetük különbséget tett közöttük, de most látják mindnyájuk nehéz helyzetét: az iskolázás gyenge lehetőségeit, az elhelyezkedés lehetetlenségét és annak szörnyű lehetőségét, hogy nemsokára ágyúk áldozatául essenek. Ezért a genfi ifjúsági kongresszus jelszava: világ ifjúsága egyesüljete! — jó talajra talált az ifjúság soraiban, de különösen a beogradi egyetem hallgatói között. Megalakult a beogradi egyetemi hallgatók egységes frontja és kész harcolni az élet és tanulás körülményeinek megjavításáért és a közös ellenség: a fasizmus és a háborúval szemben küzdeni a békéért. A fasiszták soraiban levő ifjúság is kezd ébredni és kezd megtalálni igazi helyét. Az egész világ ifjúsága harcba indul a szebb és jobb jövőért.

A beogradi főiskolai hallgatók helyzete

A beogradi főiskolai hallgatókat szociális helyzetük szerint a mai napig még nem osztályozták. Nehéz volna csak megközelítő adatokat is adni erre vonatkozólag. Mindenesetre a hallgatók többségét tisztviselők, sőt a legtöbb esetben kistisztviselők gyermekei alkotják, azután földművesek, kereskedők és iparosok gyermekei. Kevés a munkásgyermekek száma, ami érthető, ha ismerjük a jugoszláviai munkásság élet- és munkakörülményeit. Általában azt mondhatjuk, hogy a beogradi egyetem hallgatói a dolgozó nép gyermekei. Talán nem mondunk sokat azzal, hogy nehezen lehetne még egy egyetemet találni a világon, amelynek hallgatói szociális helyzetüknél fogva közelebb állnának a dolgozó néphez.

Gazdasági helyzetükről sokat írtak már a beogradi ujságok. Ezen írásokból és különösen a POLITIKA cikkeiből meglehetősen pontos képet nyerhetünk erről a kérdéstről. Mi ezt a helyzetet csak főbb vonalaiban ismertetjük.

A beogradi egyetem négy fakultásán körülbelül 6000 hallgató iratkozott be. A jogi fakultáson 3200, filozófián 1030, technikán 900, orvosin 630 diák van. Az összes egyetemisták közül több mint 2300 egyáltalán nem fizet tandíjat, ami azt jelenti, hogy a diákok több mint 30 százaléka teljesen szegény és otthonról semmi támogatást nem kaphat. Ezeket leszámítva, a diákságnak fele abból a pénzből, amit hazulról kap, nem tud megélni. Így a hallgatók kétharmadrészének élete nincs gazdaságilag biztosítva és sajátmaguknak kell, vagy részben vagy egészben gondoskodni a tanulmányaikhoz szükséges anyagiakról. Ezt különböző munkák vállalásával, tejeladással, pincérkedéssel, parkett-tisztítással szerzik meg és így élnek meg valahogy. De az ilymódon anyagilag „biztosított” hallgatók nem tanulhatnak rendszeresen. Az egyetemisták maguk is megkísérelték már, hogy helyzetükön könnyítsenek a különböző menzák, valamint szövetkezetük, a „Samopomoć” által. Valamennyi eredményt el is értek már, de ez nem elegendő. Támogatás azonban sehonnan sem érkezik, viszont az önszegélyezés még megköze-

lítő mértékben sem kielégítő. A jelen körülmények között, külső segítség nélkül nem lehet nagyobb eredményt elérni.

A beogradi egyetemnek körülbelül 100 magyar hallgatója van, akiknek legnagyobb része éppen olyan gyenge anyagi körülmények között él, mint a többi egyetemista. Öt évvel ezelőtt alakították meg egyesületüket, remélve, hogy közös munkával könnyebben boldogulnak. Fő céljuk a szegény diákok segélyezése. Az utolsó két év munkája mutatja, hogy helyes munkát végeznek.

Politikai állásfoglalásukra nézve a beogradi egyetemisták ismertek, mint demokraták és antifasiszták. Talán nincsen egyetlen egyeteme sem Európának, ahol annyira szívükön viselnék a hallgatók a dolgozó nép érdekeit: a demokráciát, a szabadságot és a békét. A beogradi főiskolai hallgatók 95 százaléka antifasiszta és törekvéseikkel, harcaikkal és munkájukkal számtalanszor megmutatták milyen odaadó munkásai a békének és az előrehaladásnak és milyen határozottan küzdenek a fasiszmus és a háború ellen. Megalakult a diákok egységfrontja, amelybe beléptek az összes demokrata csoportok és ennek a frontnak sikerült egyesíteni az összes egyetemistákat. Tömegével ez a legnagyobb egységes diákfront Európában és — Kinát nem számítva — az egész világon.

A dolgozó nép gyermekei ők, nehéz jelennel, sivár kilátásokkal. De egységesekek és demokraták, helyzetük és feladatuk teljes tudatában őszinte védelmezői a dolgozók érdekeinek és a békének, megfélemlíthetetlen harcosok a reakció, fasiszmus és a háborúelleni küzdelemnek. Ők az egész dolgozó iljúság egységének előharcosai.

(Folyt. köv.)

A magyar kultúrpolitika újabb reakciós hullámát vezette be az 1934 XIV tc. és a középiskolai tandíjrendelet, mely az u. n. szelekció elvét érvényesíti a középfokú iskolákban és már itt előkészíti az egyetemeken a horribilis tanulmányi költségek formájában uralkodó gazdasági „*numerus clausus*”, mely a főiskolákon a zárt szám elve a felvételi kontingens alkalmazása mellett a szegényebb középosztály képviselőit zárja el fokozatosan a magasabbfokú műveltség megszerzésének lehetőségétől. A szelekció elvének alkalmazása mellett ékesen tanúskodnak a főiskolai hallgatókról kiadott újabb statisztikák, s egyben jól mutatják azt az elhallgatott tény is, hogy ez a szelekció éppenséggel nem a szellemi kiválogatás eszköze, hanem az anyagilag gyengébb társadalmi rétegekből származó ifjakat tartja távol, illetve selejtezi ki a főiskolákról.

(„GONDOLAT”)

A „*HID*” a jugoszláviai magyar fiatalok kulturális és gazdasági érdekeiért harcol, ezért minden jugoszláviai magyar fiatalnak érdeke és kötelessége a „*HID*”-at támogatni!

Túlnépesedés és éhség

A mai társadalom szociális politikájában fennáll az a tendencia (törekvés), hogy az emberi társadalmat a (biológiai (élet-tani) törvények alá helyezték és hogy a szociális kérdéseket biológizálják és fasiszálják. Ez a törekvés nemcsak a társadalom általános teóriájában mutatkozik, mint pl. a faji-biológiai fasiszta szociális elméletekben, hanem a társadalmi történet speciális terein is, mint pl. a lakosság ide-oda vándorlásának szűkebb elméletében; azaz a népesedési teóriában. A lakosság vándorlása itt úgy jelentkezik, mint a társadalmi fejlődésnek alapfolyamata, mint a gazdasági termelőerők fejlődésének oka, mint a túlnépesedésnek és idegen területek elfoglalásának szükségessége és végül a mai társadalmi feszültségnek, az éhségnek és a szociális összeütközésnek az oka. Egyszóval az élők szaporodása, vagyis egy élettani folyamat lesz az egész társadalmi fejlődés megértésének kulcsává, úgyszintén a ma szociális problémái megoldásának is. A népesedési elmélet ezek szerint összetevő része lesz a fasiszta szociológiának.

Ez a teória megkísérelte, hogy az emberek részére is egy olyan elvont szaporodási törvényt állítson fel, mint amilyen a természet egyes szerves lényeinél fennáll. Azonban mindezek a kísérletek úgy a múltban, mint a jelenben eredményteleneknek mutatkoztak. Pirlov logisztikus görbéje a társadalom minden gazdasági változásával együtt változik, Spencer törvénye az energia ellentétéről az egyéni szaporodás és a faj szaporodásával kapcsolatban, a mai társadalomban éppen ellenkezőleg működik és Máltusz törvénye az élők megkétszereződéséről, a reakció rosszakaratú kitálalása a francia forradalom következményei ellen.

Azonban napjainkban a történelmi helyzet hasonlósága következtében az angol papoknak és ekonomistáknak ez a régi és cinikus elmélete újból feltámadt és egyes ekonomisták és profeszszorok fejében újból felelevenedett és ha teóriában néha szívesen elvetik is, gyakorlatban annál szívesebben propagálják.

Ezért a harc a lakosság szaporodási teóriája ellen újból aktuális lesz, annál inkább, mert a túlnépesedés kérdése újból felvetődik a fasiszta államok jelenlegi politikájában.

Máltusz teóriájának, mint minden szerves népesedési teóriának karakterisztikája, hogy feltételezi a progresszív szaporodás egy tartós biológiai törvényét. Teljesen mindegy, hogy a lakosság megkétszereződése minden 25 évben történik-e, ahogy Máltusz állította, vagy minden ötven vagy száz évben. Alapvető ebben a dologban, hogy felállítja a szabályszerű szaporodás törvényét, míg a lakosság tényleges változása megdöntötte a szabályszerű

szaporodás mindezen teóriáját, az emberi társadalom biológizálásának minden kísérletét. A lakosság így kétszereződött meg:

Itáliában 110 év alatt (1800: 17.237 millió, 1911: 35 millió);

Németországban 75 év alatt (1816: 24.833 millió, 1890: 49.430 millió);

Franciaországban 1800-tól máig nem kétszereződött meg (1801: 26.931 millió lakós);

Szerbiában 40 év alatt;

Boszniában 49 év alatt;

Dalmáciában 86 év alatt;

Horvátországban 98 év alatt;

Az egész emberiség 70 év alatt (1800-tól 1870-ig) és 118 év alatt 2.6-szer nőtt meg.

Nincs tehát tartós szabály az élők szaporodásának progresszivitására vonatkozólag az emberi társadalomban. Sőt, mi több, minden ilyen szabály képtelen következményekhez vezet: Visszafelé számítva pl. az jönne ki, hogy az első évben Európában mindössze 544 ember volt és az egész földgömbre számítva az, hogy 1150-ben egy embernek csak háromnegyed része élt. Ez azt jelentené, hogy néhány ezer évvel ezelőtt a földön egyáltalán nem volt ember. (A tudomány pedig kiásott embereket 30—50 ezer évről ezelőttről és az első emberhez hasonló csontváz [Jáva és Peking] kb. 500.000 éves.) És megfordítva, előre számítva: a földön most néhány száztrillió embernek kellene élni, annyinak, hogy egy esőcsepp sem eshetne le a földre az emberi fejektől.

A népesedés szociológiai törvényei

Miért nincsenek az emberi társadalomnak természetes szaporodási törvényei? Azért mert az emberek az állatokkal ellentétben a szülést és népesedést öntudatosan szabályozzák meghatározott módon és szokásokkal, vagy kollektíven a szervezett társadalmakban, vagy egyénileg az anarchisztikus társadalmakban. Ez történik magzatelhajtással, vagy a terhesség korlátozásával, a hawaiiaktól, akik ezt szent faeszközökkel végzik, az eszkimóig, akik ezt a foka hegyes bordáival intézik el, a régi görögöktől, rómaiaktól és germánoktól a mai civilizált népekig, akik ezt titokban, a törvények ellenére cselekszik minden lehető eszközzel, vagy legálisan, orvosilag előírt módon. Vagy úgy, hogy a nőnemű gyermekeket megölik (a vadász társadalmakban, mert a nők nem vadászok), vagy pedig úgy, hogy meghagyják a fölös számú gyermekeket és megölik az öregeket és betegeket (azon társadalmakban, ahol a technika nincs kifejlődve és ahol nincs fölösleg a szükségleti értékekben). A szabályozásnak a lehetőségei oly sokfélék és nagymérvűek, hogy a kapitalizmus második felében, 1880-tól 1930-ig a szülések száma borzalmasan csökkent az egész polgári világban.

Ezer lakost véve alapul:

Angolországban a születések	35.4-ről	15.9-re	csökkentek
Franciaországban	„ 25.3-ről	17.3-ra	„
Németországban	„ 40.7-ről	15.1-re	„
Jugoszláviában	„ 45.0-ről	32.0-re	„
A régi Oroszországban	„ 45.0-ről (1911)	43.1-re (1913)	„

A születések ezen katasztrófális csökkenése ellen ugyan alakultak különböző egyesületek, mint „egyesület a születések számának fokozására” és az állami népesedési politika különböző rendszabályai: a magzatelhajtás és óvszerek tilalma, adókönyvitések, a nők eltávolítása a gazdasági életből, munkakörüik korlátozásával a gyermeknevelésre, konyhára, ruházkodásra és templomra (Kinder, Küche, Kleider, Kirche). De mindezen cinikus rendszabályok eredményteleneknek és felületeseknek mutatkoztak, mert a születések egy meghatározott társadalmi berendezés társadalomgazdasági törvényei szerint és gazdasági törvényeinek alakulásával változnak.

A népesedés és termelés összefüggése

Sokkal érdekesebb a népesedési teória alkalmazása az emberi társadalomra: az imperialista háborúk igazolása túlnépesedéssel; a társadalmi nyomor és éhség magyarázása az emberek túlnagy számával, akiket a föld nem bír élelmezni. Ez a probléma főleg a népesedés és termelés összefüggésére korlátozódik, vagyis az emberek szaporodásának gyorsaságára és az élethez szükséges eszközök előállítására. Minden reakciós teóriára jellemző, hogy aránytalanságot állít fel az egyik és másik gyarapodás között és hogy ezzel az aránytalansággal magyarázza korunk minden szociális nyomorát. A népesedés és termelés közötti arányon alapuló elméletek különböző változatokban még ma is keresztülhúzódnak egyes társadalmi csoportok ideológiáján és Máltusz, a hírhedt pap, csak a legélesebb és legtípusabb formáját adta ennek.

Máltusz az ő elveit a baloldali politikus Goldwinnal szemben szögezte le, aki a francia forradalom idején egyik könyvében így ír: „A nyomor és szociális ellentétek forrása nem más, mint a magán tulajdonjog a termelőeszközök felett”. Máltusz a fennálló rendszert védve ezt mondja: „A szükségnek fő és tartós oka nem a vagyon egyenlőtlen elosztásából származik, hanem abból, hogy a lakosság sokkal gyorsabban szaporodik (megkétszereződik a mértani haladvány szerint 1, 2, 4, 8, 16, 32) mint az élethez szükséges eszközök, amelyek a számtani haladvány szerint nőnek (egyszerűen 1, 2, 3, 4, 5, 6) úgy, hogy egy idő múlva aránytalanság lép fel, túlnépesedés és mindannyiunk élelmezésének lehetetlensége alakjában. Tehát a nyomor a természeti törvények által meghatározott és örök.” Ime ezek azok a fontos igazságok, amelyek a népesedési törvényből következnek. Mindezek az „igazságok” azonban tendenciózus kigondolások, melyeknek a célja kitűnik

Máltusz következő szavaiból: „Ha ezek az igazságok mindenütt elterjednek, akkor a lakosság alsóbb rétegei békésebbek és megnyugvóbbak lesznek. Nehezebben hajlanak a felkelésekre és nehezebben esnek a bujtatógató könyvek hatása alá.”

Ez gyönyörű példája „a tiszta, tárgyilagos igazságnak.” A tényleges társadalmi fejlődés megmutatta azonban, hogy a dolgok ellenkezőleg folynak. Mert először is a termelés fejlődése tellesen független és nincs arányban a lakosság számával, mert a legtermékenyebb népek technikája gyakran a legfejletlenebb. Tehát a társadalom fejlődésének nem az élők szaporodása az indító oka. És másodsor, ha egyáltalán van valami aránytalanság, akkor az éppen az ellenkező, mert az élethez szükséges eszközök ellőállítása, vagyis a termelés sokkal gyorsabban gyarapszik, mint a lakosság száma.

A lakosság és a termelés összehasonlító táblázatából láthatjuk, hogy 1800-tól 1917-ig az egész emberiség száma csak 2 és félszer lett nagyobb (640 millióról 1693 millióra), míg a pamuktermelés 16-szorosára emelkedett, a széné 114, az ércé 80, a hajók hordképessége 7, a kereskedelem 42, a telegráf 313, a vasút 2666-szorosára emelkedett. Az ipari és mezőgazdasági termékek külön összehasonlítása a lakosság számával alapján dönt meg minden túlnépesedési teóriát. Az ipari termelés lőerőkben kifejezve (milliókban):

	Anglia	Franciország	Németország	U. S. A.	Európán kívül U.S.A. nélkül	Az egész világon
1835	0.3	0.02	0.01	0.3	0.01	0.65
1875	6.0	3.0	4.0	7.8	1.9	26.5
1913	28.5	12.5	21.0	86.0	31.0	211.0
1928	37.0	18.5	32.0	162.0	93.0	390.0

Tehát az utolsó száz évben Angolországban megszázsorozódást, az egész világon hatszor megszázsorozódást, míg az utolsó 15 évben az U. S. A.-ban megkétszereződést és a többi Európán kívüli országokban megháromszorozódást láthatunk. Az egész világ összes termelőerői másfél milliárd lőerőt tesznek ki, ez átszámítva emberekre (1 lőerő = 6 ember) 9 milliárd embert tesz ki, míg ma a valóságban csak 2 milliárd ember létezik, akiknek az élelmezéséről gondoskodni kell.

A nyersanyagok és az élelmiszer mezőgazdasági termelése ugyancsak sokkal jobban gyarapodott, mint a lakosság száma.

1890—1910-ig:

A lakosság száma	100-at véve alapul,	117.5-re emelkedett	17.5%
A buza termelés	100-at	143.0-ra	43.0%
A vas	100-at	239.0-re	139.0%

1890—1921-ig:

A föld lakosságának száma 11.6 százalékkal emelkedett.
A nyersanyag és az élelmiszerek világtermelése 25 százalékkal.

Magában a földművelésben a termés hozama munkásonként 1890-lől 1921-ig megötszöröződött (13.5-ről 70 mérőre).

A világtörténelem vagyis az emberi munka történelmének alapvető ténye, hogy a termelési többlet állandóan felülemelkedik a munkás fogyasztásán. Mostanáig ez volt a föltétele az emberi munka minden kihasználásának és minden társadalmi kultúrának. Amennyivel nagyobb a munka termelőképessége, annyival nagyobb a relativ és abszolút többlet annál, amit a munkás kap és fogyaszt. Wright még a világháború előtt kiszámította a munkás hozzájárulását a termelt javak értékéhez: Amerikában 18, Angliában 24, Németországban 29, Franciaországban 31, Olaszországban 33, a háborúelőtti Oroszországban 51, Spanyolországban 59 százalék.

Az elsők azok az államok, ahol a munkás 3–5-ször többet termel, mint amit maga fogyaszt, a második helyen vannak a kisebb termelőerővel rendelkező államok, ahol a munkás csak a kétszeresét termeli annak, amit fogyaszt.

Ez a tény biztosítja az emberiség számára azt a lehetőséget, hogy többet termeljen, mint amennyit fogyaszt, annál inkább, mivel a legközelebbi jövőben a szervezett társadalomban fennáll-e a születések öntudatos ellenőrzésének lehetősége és az élelmiszereknek földből, kőből és levegőből való előállítás, amelyeknek forrásai praktikusán kimeríthetetlenek az emberiség számára.

A mai túlnépesedés és az éhség

A mai túlnépesedés, munkanélküliség és idült éhezés egyáltalán nem a lakosság szaporodásának a következménye, hanem a munkások relativ fölöslegének, a gépekhez viszonyítva. Szervezett társadalomban a gépek nem ellenségei az embernek, hanem amellet, hogy megkönnyítik a munkát és megrövidítik a munkaidőt, mindenkit ellátnak és így az ember felszabadulásának és korlátlan fejlődésének lesznek biztosítékai.

„E könyv eseményeinek színterén fekszik egy falu: 5600 kat. hold területen 4200 ember él „mezőgazdaságból”. A falvat ölelő 38.000 holdas latifundium „eszmei községében” 3300 ember él, pontosan 613 lélekkel kevesebb, mint harminc évvel ezelőtt.

(Illyés Gyula: Puszták népe.)

Újítsa meg előfizetését!

A fasiszta sajtó Franciaországban

A mai sajtó olyan komplikált kereskedelmi és politikai hatalom, amelynek összetételébe és gépezetébe belátni nem egyszerű dolog, De a tőkével való összefüggését állandóan szem előtt kell tartanunk, mert ezen, akár közvetlen, akár közvetett összefüggés határozza meg végeredményben valamely sajtóorgánum irányát és szempontjait. Jugoszláviának hagyományos kulturális és politikai kapcsolatai Franciaországgal, valamint a hozzánk is nagyszámban bejövő francia sajtó, azt hisszük, érdekessé és aktuálissá teszik az alábbi áttekintést a fasiszta vagy faszizálódó francia lapokról.

A fasisztajellegű lapok között időrendben az AMI DU PEUPLE a legelső. 400.000 frankjába került alapítójának, a dúsgazdag Cotynak. Ez maga is mutatja tőkés eredetét. Az új lap címét az alapító megbízásából Paul Bourget, szélső-reakciós író adta. A francia forradalmat felidéző cím választása — Marat híres forradalmi lapjának címe volt ez — eléggé mutatják Cotynak és társainak népbolondító szándékát. A középosztály legszegényebb rétegének számára készítették ezt az olcsó ujságot és a fasiszta politika kispolgári, „népszerű” szempontokból írt cikkeinek olcsó árúsításával megrontották azt olvasót. A nép egy ingadozó részének meghódításáért egyes esetekben hajlandók voltak a parlamentárizmust, a köztársasági vezetők klikkjeit, pénzügyi machinációkat kritizálni és hamis, demokrata színben feltűnni. De emellett nyíltan támogatta az „Ami du Peuple” az olasz fasizmus ügyét, Cotynak magának közismertek voltak Mussolinivel való kapcsolatai. Azután a „Croix de Feu” szervezésétől is elválaszthatatlan a lap alapítása. A „Société Africaine des Pétroles”, a „Société Française des Pétroles” és a „Texas Oil” ismert petróleumtársaságok vezetőjének is voltak kapcsolatai a lappal. Coty óta a lap különböző nagyvállalatok kezén ment át és mióta a többi polgári lapok is a fasizmus szószólóivá váltak többé-kevésbé, árát a többi lapok színvonalára emelték. Most már, tudniillik, nincs szükség egy külön, olcsó népbolondító lapra.

A magyar sajtó által előszeretettel idézett LIBERTÉ című lap ismert reakciós irányú. Akkor vált fasisztává, amikor zavaros anyagi helyzetét kihasználva a Tardieu—Ferry csoport megkaparintotta. Azóta nyíltan fasiszta állásfoglalású és megérezni rajta a magas pénzügyi körökkel való megegyezés. A Stavisky-botrányval kapcsolatban a lap igazgatója a tárgyaláson nyíltan bevallotta Stavisky és a nagyvállalatok támogatását. Ami nem zárja ki azt, hogy a „Liberté” a Stavisky-ügyvel kapcsolatban mindenkit megvesztegetéssel ne vádoljon.

A fasiszta ligák közlönyeként alapított hetilapok egyike a FLAMBEAU, a „Croix de Feu” (tűzkeresztesek) lapja, 200.000 példányszámmal indult, amelynek azonban ma már fele sincs meg. A tűzkeresztesek csoportközleményeit tartalmazza és vezércikkét De la Rocque ezredes írja. Ezek a zavarosban halászó cikkek a tömegek tökéstellenes érzelmeivel játszanak, mindamellett, hogy az irányítószervei között a következők vannak: De Wendel, a „Comité des Forges” (a vasipar) és a „Banque de France” vezetőembere, Lehieux bankár, valamint a villamossági trösztök vezetője, Mercier. Ez eléggé megmutatja De la Rocque ezredesnek s szervezetének pénzügyi kapcsolatait.

A NATIONAL a „Jeunesses Patriotes”-mozgalom (hazafias ifjúság) hetilapja. A Jeunesse Patriote a fasiszta ligákat egyesítő Front National élcsapata, melynek vezetője Taittinger, egy óriási (az AEG német trösztrel kapcsolatban levő) vállalatnak a vezére. Hangja a „National”-nak arra hasonlít, amit a náci lapok uralomra jutásuk előtt használtak, szidják a kapitalizmust, a népeknek koncul odadobnak egy-egy hangos, tökéellenes jelszót, amivel nem a tőkét, hanem a naiv népet fogják meg. Hasonló lapok a „Franciste” és a „Solidarité Française” mozgalmaknak lapjai, amelyek tele vannak a munkanélküliekhez és a munkásokhoz szóló népbolondító felhívásokkal. Magukat forradalmi társadalmi mozgalomként mutatják be és az igazi forradalmárokat, mint a nemzetközi tőkésék ügynökeit mutatják be. A nemzetközi tőke romboló hatását a nemzeti tőkével szemben hangsúlyozni, tiszta fasiszta politika.

Külön helyen kell említeni az ACTION FRANCAISE című lapot, a királypártiak lapját. Ezt a lapot a század elején alapították, mint a leghátmaradottabb osztálynak, bizonyos katonai köröknek és a magas papság egy részének ujságját. A fasizmus feltűnésével természetesen megváltoztatták harcmódorukat és arra törekednek, hogy valamennyi fasiszta liga az ő kereteik között működjön. Leghangosabb volt az ethiópiai háború védelmében és a szankciók támadásában azzal a jelszóval „mentsük meg a békét”. Bevételeinek legnagyobb része nagy vállalatok és gyárosok segélyeiből származik.

Megszerveztek a fasiszta mozgalmakat támogató tőkés csoportok nagyszerű kiállítású félirodalmi és áltársadalmi hetilapokat is, mint pl. a GRINGOIRE-t is, mely Chiappe, Páris volt hirhedt rendőr-főnökének és bandájának a lapja. Pénzügyi alapja ennek a lapnak a „Banque Rothschild frères” és a De Wendel vállalat. Példányszéma 4—500.000-ból áll s a legveszélyesebb úszító lapok egyike. Salengro ellen is ő indította meg azt az úszító, rágalmazó hadjáratot, amely annak halálával végződött.

Egy másik nagy hetilap, a CANDIDE, amely királypárti ujság. A hirhedt Léon Daudet képviselő és Jacques Bainville történelem-tudós a munkatársai. Ennek módszere a köztársaság intézményeit lehetetlenné tenni, mindenütt korrupciót szimatoló, rágalmazó, népbolondító sajtóhadjáratok indításával.

Egy-két szót szólunk a nagy napilapokról is. A JOURNAL DES DÉBATS és a FIGARO a legvéresebbszajú reakciós újságok. Naponta nyíltan állást foglalnak a fasiszta ligák érdekében és a demokrata erők ellen. Durva és hazug támadásokat intéznek a Front Populaire ellen. Kiszolgálják a nemzetközi fasiszta politikát, támadják a francia—orosz egyezményt, szembehelyezkednek a népszövetség határozatainak alkalmazásával. A MATIN, JOURNAL és a „Temps“ is teljesen átítatódottak a fasiszta politikától, napról-napra élesebben támadják a demokrata kormányt és igyekeznek lehetetlenné tenni működését. A PETIT PARISIEN-ben is, amelynek olvasói elsősorban az alsóbb osztályok, észlelhető a fasiszta szellem, bár a lehetőségekhez képest meglehetősen óvatosan. Az ECHO DE PARIS a vezérkar és a főpapság hagyományos lapja, most már teljesen a fegyveres ligáknak, főképpen a Croix de Feu-nek legnyíltabb lapjává vált. Különösen meglátszott ez a ligák lefegyverzésének és feloszlításának mozgalmak idején. A JOUR a nagy, fasiszta tömegmozgalmak lapja 100.000 példányszámmal, miután valamikor ennek kétszeresét is elérte. Először Dreyfus bankár kezében volt, most a kiadóhivatal támaszai Brocard ezredes és társai közvetítésével a repülőgépgyárak.

A vidéki nagylapokról csak általánosságban emlékezünk meg. A régi ellenforradalmi lapok egész természetesen léptek a fasiszta szolgálatába. A Croix de Feu-mozgalom és vele együtt a vidéki lapjaik a főpapság irányítására az egész országban fasiszta-szelleművé vált.

E rövid áttekintésből világosan láthatjuk, hogy a polgári lapok hatalmas többsége a nagyvállalatok, pénzügyi csoportok, bankok révén a finánciók közvetlen vagy közvetett lapja s ezek az általuk érintett különböző néprétegekben, különböző jeiszavakkal és módszerekkel küzdenek annak az érdekében, hogy Franciaországban hitleri-rendszerű kormányzat legyen. A Front Populaire kormányának óriási feladatai mellett — a sajtószabadság tökéletes fenntartásával, amit a fasiszta országok nem tudnak utánózni — ezen destruáló sajtó működésével is számolnia kell és azt ellen-súlyoznia.

Olvasd és terjeszd a „HID“-at!

Az Alföld parasztsága

Nemzeti, társadalmi tudat: politika

Az már az eddigiekből következik, hogy nincs és mért nincs, sem nemzeti, sem társadalmi tudata. Ami van, az inkább a legyőzöttek alkalmazkodása, mint igenlő közösségi érzés. Magyarok vagyunk, jó, de ebből nem következik semmi! Adót kell fizetni — mire? Bíró elé kell állni — mi jogon? Főleg ezek a kérdések jellemzik a parasztnak az állammal szemben való állásfoglalását. Az alföldi parasztság tipikusan apolitikus embercsoport. Ennek az az oka, amint már eddigiekből is érthető, hogy magára volt maradvá, minden uralkodó réteg idegen maradt tőle. A dinasztia, a bürokrácia idegen, osztrák volt. Ha nemzetben nem is egészen, de szellemben a feudalizmus és klerikalizmus szintén idegen maradt tőle, csak uralkodott felette. Végül a polgárság is idegen, főleg zsidó, német és minden volt, csak nem magyar. Ezek megegyeztek és kormányoztak felette, legfeljebb a pretoriánusokat toborozták közüle.

Mi az oka, — kérdezhetik — ha ez igaz, hogy mégis egyes politikai pártok és vezérek elbolondítják, kimozdítják ebből a rideg és józan pesszimizmusból?

Az, hogy a paraszt, mint nempolitikus embercsoport csak akkor politikál, amikor ellenállhatatlan történelmi erők, gazdasági kényszerűségek rászorítják. Ilyenkor tudják felhasználni tőle idegen pártok és személyek az erejét a saját céljaikra. De ugyanezt bizonyítja, hogy amikor beáll a visszaesés, az elfáradás, akár a siker, akár a vereség nyomán, szóval, ha megváltozik a történelmi szituáció, akkor megint visszahúzódik. Nem marad lelki és tényleges közösségben a volt szövetségeseikkel. Más alkalommal ez persze kezdődik újra, új nevek, új cégér alatt. Természetes, hogy a közülök kiemelkedő tehetségeket az úri-polgári snobizmus áthajtotta a maga táborába. Ezek tipikus karrierindividualisták voltak, akik a polgári társadalmi szinten szinte nem is lehettek mások, hiszen a paraszti osztályöntudat szegény volt a polgári szellem előtt, kollektív tudatuk nem volt, nem is tudtak róla s így akaratlanul elárulták osztályukat, fajtájukat és önmagukat is, mert a munkájuk a történelmi semmibe hullott. Paraszti osztályöntudat és kollektív lelkiesség nélkül nem is lehet a parasztságot felszabadítani.

Az ősi parasztdemokrácia maradványai, ősi kollektív érzései ott fekszenek benne, mélyen eltemetve. Éppen ezért nem tudja tartósan meghódítani egyetlen politikai párt sem. Ha időnként forradalmak, vagy nagy mozgalmak idején, mint a hajdani jobbágy-

forradalmak alkalmával és legutóbb az 1900-as évek alföldi agrár-szocialista mozgalmaiban olyan erővel robbant ki egy nagy forradalmi egyenlőség messiánizmusban, hogy az urak csak csodálkoznak, hogy a csöndes, szelíd, béketűrő nép egyszerre, hogy „megbolondult”. Persze, mert az igazi lelkisége jött felszínre, az alapjában kollektív. ősi népszellem.

Államellensége, nemzetfelettsége, népi pacifizmusa ebből az ősi szemléletből ered. Hogy államellenes: az közhely. Ez azért van, mert az államnak mindent ad, de tőle semmit sem kap, vagy amit kap, abban nincs köszönet. Nemzetközisége ugyan nincs a szó tiszta értelmében, de több ennél, mert nemzetfeletti. Nem gyűlöli a többi nemzetet, legfeljebb csak lenéz egyeseket. Pacifizmusa is ebből a népi józanságból eredő és úgy a szocialista, mint a szektáriánus pacifizmusnak majdnem mindnyájan hívei. Ezért nem tudja meg az irredenta propaganda sem meghódítani.

Antiszemitizmusa éppenúgy, nem az a konkurens üzleti ízű gyűlölet, mint a németeké, hanem olyasfajta lenézés. Világos példa erre, hogy lehet ugyan nagyúr, tízezer-holdas birtokos és báró egyik-másik zsidó, de a munkásai, cselédei, akik írni-olvasni sem tudnak, keshedtek, rongyosak, fertály végén már kenyerük sincs — egymásközt mégis „bűdös zsidó”-nak titulálják. Ez nem úri-nemzeti gőg, mint némelyek hiszik, hanem munkásgőg, amely sajátosan a nehéz munkából élő és csak ezt becsülő emberek sajátosága. Nem a zsidót nézi le, hanem inkább a nemdolgozót, a kereskedőt s mert a zsidót legtöbbször ilyennek ismeri, hát reá, mint fajra is vonatkoztatja ezt. El sem tudják hinni, hogy zsidó másforma is van, mint boltos, kupec és intellektuel.

De ez nem politikai antiszemitizmus, aminek bizonyítéka az, hogy az Alföldön igazi antiszemita politikai mozgalom sohasem tudott gyökeret verni. Hogyha majd a zsidók is általánosságban komoly, produktív munkások lesznek, akkor még ez az antiszemitizmus is megszűnik. Egyébként a viszony ma is nagyon jó a parasztok és a szegényebb zsidók között, mert a zsidók nagy alkalmazkodási képességgel akceptálják ezt a sajátos paraszti gőgöt. Éppenúgy, mint ahogy a cigány és a magyar között nincs háborúság, mert a magyar lenézi a cigányt és a cigány ebbe belenyugszik. A zsidó ugyan nem nyugszik bele, de úgy tesz, mintha belenyugodna s közben gazdaságilag szépen fölébe kerekedik.

Jövője

Ha ezt, hogy *jövő*, pozitív, haladó értelemben vesszük, úgy az alföldi parasztságnak, mint ilyennek, jövője nincs. Gazdasága ma már a mai formában versenyképtelen, sem a mechanizált távolnyugattal és a tengerentúllal, sem a kollektivizált távolkelettel nem bírja a versenyt. Viszont a közlekeleti és déli termelőhelyek éppen igénytelenebb népükkel, rendezettebb birtokviszonyaikkal, ritkább lakosságukkal ellensúlyozzák a mi kulturális és gazdasági fölényün-

ket, tehát velük szemben is teljesen versenyképtelenek vagyunk.

Faji arca is elmosóban van. A módosabbak behódolnak a polgári életstilusnak, a „fenn az ernyő, nincsen kas” életmódnak, a szegényebbek meg lesüllyednek a nyomorúságba és egyfelől elvesztik testi szépségükkel és erejükkel a faji ideáltípusukat, az eugenetikai érzéküket, másfelől meg zsibvásári öltözködéssel a magyar paraszti formájukat is. Ami végül az ízlésátalakulás révén a testi és szellemi alkatváltozáson keresztül bizonyos elkorcsulást idéz elő, vagyis nem igazi munkássá változik át a paraszt, mint az ipari fejlődés korszakaiban nyugaton, és részben nálunk is, hanem koldussá és szolgává, testi és lelki nyomorékká.

A paraszti osztályöntudatot nem az ipari munkás osztályöntudata, egyéni önbecsülése váltja fel, hanem nyomorult kispolgári és szolga-snobizmus, amelyben elvész az osztály, de elvész a faj is. Viszont a módosabbak útja, akik joggal rettegnek a szegények előttük folyó szörnyűséges életétől, ugyanaz, mint a dunántúli kisgazdáké: az egyke. Az egyke minden erkölcsi, nemzeti és szociális gátlás nélkül.

Ez a valóság. Akik érdeklődnek fajtájuk és osztályuk sorsa iránt, nézzenek utána, hol túloz a faji és osztály-elfogultság és amiben nem túloz, arra keressék a megoldást. Keressék és ha komolyan keresik: megtalálják! („Uj Magyar Könyvtár”, Budapest, 1936.)

G o m b o s B é l a :

H e t i é t l a p

Több, mint egy hete fogságban vagyok. Katona-koromban egyszer volt szoba-fogságom. Ez valami hasonló. A szanatóriumi szoba barátságos és csendes, az ablak előtt dűslombú fa. Meg van minden kényelem, de ha a betegnek nem vágják fel a hasát és nincsen láza, akkor csak azt érzi, hogy fogoly. A betegségnek és a gyógyításnak a foglya. Kellemes fogság ez, mert az ajtó mégis nyitva van, ki lehet rajta menni, igazában ki szabad menni; csak mégsem lehet. Egy hete már, hogy letettem a fésűt és a borotvát, s bejöttem a szanatóriumba. Most kinyújtott lábbal fekszem és ezt a lábat fürösztik, kenik, kvarcolják, igazgatják, ami mind egy kicsit szórakozás is.

Tudományos szóval nem tudom megmondani, hogy mi bajom van, csak annyit tudok, hogy valami seb van a lábamon és most már szépen múlik. Ehhez a sebhez mindenféle orvosi kombinációk

és óvatossági rendszabályok kapcsolódnak. Elhallgatom, amint az egyik orvos pontosan meghatározza, mit szabad ennem és mit kell ennem, mert az étlap vitamin- és kaloria-tartalma döntő fontosságú az ember életében.

Mondom, azért fekszem már több, mint egy hete csöndes, kedves szanatóriumi szobában, mert seb van a lábamon. Ez aztán azt jelenti, hogy a lábamtól eltekintve, semmi bajom sincsen. Szép számárságokkal tölthetném el az időt, ha lassan nem feküdne rám a betegség. Olvasni sem lehet mindig, és órákig kinyújtott lábbal feküdni, vagy ülni, furcsán fárasztó. Rossz gondolatok lopózkodnak be a csöndes szobába és lassan ráfekszik az ember lelkére hiábavalóságának és elmúlásának nehéz érzése. Ezért minél többet kell olvasni. Furcsa dolgokat olvasok össze. A testi és lelki táplálkozásban változatosság kell és ennek a változatosságnak a keresésében végig lapoztam a *Magyar Kultúra* című folyóiratnak egy hozzámm került példányát. Ezt a lapot a jezsuita P. Bangha Béla szerkeszti. Ezt azért tartom szükségesnek megemlíteni, hogy előre bebizonyítsam azt, hogy ez a folyóirat nem úgynevezett „szélsőséges baloldali“, nem „destruktív“ vagy „lázító“. Mondom olvastam a lapot és egy igen érdekes értekezésre bukkantam, amelynek címe: „*Gyermekek táplálkozása falun.*“ A táplálkozás kérdése mostanában reám nézve különösen érdekes, hiszen az evés napjaim egyik fontos mozzanata, szinte szenzációja, szórakozása lett. Ennyi meg ennyi fehérje, meg zsir, vitamin és kaloria, mind nagyon fontos dolgok lettek. Az orvos kedvesen, de mindig erőlyesen magyarázza, hogy mennyire elhibázott dolog volt a táplálkozásom hosszú esztendőkön keresztül és most mennyire segíteni kell azon. Így hát kíváncsi voltam arra is, milyen a gyermekek táplálkozása a falun.

A szerző 22 faluban 888 gyermek táplálkozását vizsgálta meg. Ime néhány adat ennek a vizsgálatnak az eredményéről: 250 gyermek soha sem ivott tejet, 115 gyermek már három-négyszer ivott hetenként és csupán 117 olyan gyermek volt a megvizsgáltak között, aki hetenként 5—6 esetben kapott tejet.

A tej után: a hús. A szerző hangsúlyozza, hogy az adatgyűjtés téli hónapokban történt, amikor disznóvágás is van, már ahol van. A 888 megvizsgált gyermek közül 293 egész héten nem jutott húshoz télen sem. A főzelék: 22 falu 888 gyermeke közül egész héten egyszer sem evett főzeléket 224, egyszer evett hetenként 223, 3—4 esetben 225. ötször pedig 216. Ezek után felmerül a kérdés, hogy tulajdonképpen mit is ettek ezek a gyermekek. Még van vaj, tojás, méz, gyümölcs és ha a gyermekek jólaknak vajjal, tojással, gyümölccsel, mézzel, akkor nem is történt baj, ha nem ettek húst és nem kaptak tejet. A szerző erre a kérdésre is válaszol. 888 gyermek közül egy hét leforgása alatt vaját evett 63, tojást 58, gyümölcsöt 72 és mézet 18 gyermek.

Hát ezek szerint tulajdonképpen mit is ettek ezek a gyermekek? Erre a kérdésre is pontos választ kapunk. A szerző leközöl egy heti étlapot.

Kúnszentmárton elég nagy község, de a gyermekei valószínűleg csak szegény emberek gyermekei. Ezeknek az étlapja a következő: Reggeli a hét valamennyi napján kenyér, tizórai — semmi. Ebéd hétfőn burgonya, kedden gombóc, szerdán bab, csütörtökön tészta, pénteken káposzta, szombaton leves, vasárnap burgonya. Uzsonna a hét valamennyi napján kenyér. Vacsora hétfőn leves, kedden kenyér, szerdán és csütörtökön semmi, pénteken káposzta, szombaton leves, vasárnap burgonya. Van még egy heti étlap: a galgahévízi szegény gyermekek étlapja. Reggeli egész héten át kenyér, tizórai kenyér, ebéd hétfőn kenyér, kedden hagyma, szerdán kenyér, csütörtökön leves zsirnélkül, pénteken kenyér, szombaton leves, vasárnap semmi. Délutáni uzsonna egész héten semmi, egész természetesen semmi. Vacsora hétfőn semmi, kedden semmi, míg szerdán polenta, csütörtökön semmi, pénteken kenyér, szombaton semmi. Vasárnap? Vasárnap — kenyér... kenyér... Ezek után a gyermekek valószínűleg haldokolnak. Szép lassan éhenhalnak. Orvos, gyógyszer, szanatórium és különleges kezelés nélkül szép csendesen meghalnak. A szerző ezután pontos statisztikai adatokat közöl arról, hogy milyen anyagi viszonyok között élnek a gyermekek szülei, milyen kereseti lehetőségeik vannak, hány gyermekes családokban pusztulnak el a gyermekek lassú éhenvezéjéssel és azokra az általános gazdasági viszonyokra is rámutat, amely ezeket a szörnyűséges gyermek-étlapokat összeállította. Már nagyon sokszor gondoltam arra, hogy milyen nagy hiányossága a vajvodinai életnek az, hogy egyáltalában nincs falu-kutatás. Pedig falvainkban igen szép szerepet kaphatna. Jó lenne tudni, hogy tulajdonképpen milyen a heti étlapja a falu gyermekének Topolán, Adán, Molon. Jó lenne egyszer részletes, komoly munkával utána járni a dolognak, megkeresni a kenyéradagokat és felkutatni a hús- és zsirtartalmat.

Úgy gondoltam, hogy az ilyen étlap-megállapításnak volna valami hatása. Milyen mérhetetlen távolság választja el ezeket a gyermekeket, akik azt sem tudják, hogy reggelizni is szokás és akiknek csodálatos élmény egy falat hús, azoktól a gyermekektől, akiknek a heti étlapját orvos állítja össze. Ha a betegnek fontos, hogy elegendő vitamint, elegendő fehérjét és kalória jusson a szervezetbe, akkor a gyermeknek mindez még fontosabb. A gyermek elsenyved, nyomorék, lelkében és testében kisebb értékű lesz, ha nem táplálják és ezért van különbség gyermek és gyermek között. A vitamin, kalória, és a reggeli, vacsora nélküli étrendszerek megteszik a hatásukat.

Lehetne még néhány dolgot mondani, lehetne, de úgy vagyok vele, mint a szanatóriumi ajtóval: nyitva van, de nem szabad rajta kimenni...

a »HID« a fiatalok lapja

A kőszén hanyatlása

Szemjonov. most megjelent
„A föld kincsei“ c. munkájából

Szénkutatók hozzávetőleges megállapítása szerint az elérhető szénmennyiségek, a mai használatot véve alapul, kb. háromezer évig elegendők. Egyelőre azonban nem a szénhiány ad aggodalomra okot, hanem ellenkezőleg: a szénben való túltermelés. Ha ez a veszély nem is minden országra nézve nagy, Angliában komoly kérdés. Valaha Angliában vasat, rezet, cint és ólmot bányásztak, a kőszén pedig az utolsó helyet foglalta el. Mai értéke szerint a bányatermékek 90 százalékát teszi ki.

Amikor 1817-ben az első gőzhajó, a „Savannah“, áthajózott az Atlanti óceánön, óránként és lóerőnként 10 font kőszén volt szükséges. A háború előtt a „Titanic“ már óránkénti másfél fonttal érte be. A gépgyártásban való javítás folytán, a mozdonyok, a villamossági központok és egyéb gépek szénhasználata csökkent. Ehhez járult még a nafta, amelynek segítségével sok gép éppúgy tudja nélkülözni a kőszénen, mint az eddigi állati gépek a zabot. Ha tehát az ipar állandóan növekszik is, szénszükséglete nem tart lépést fejlődésével.

Még fontosabbnak látszik egy másik körülmény. Hosszú időn át minden ország tisztelettel nézett Angliára, mert kőszene volt és mindenkit ellátott vele. Vásárolták tőle a kőszénen és azonfölül szépen meg is köszönték. De aztán el kezdtek saját országukban kutatni utána. A háború sok országban véget vetett a behozatalnak és így bekövetkezett, hogy a szénen oly szerényen ellátott országok is, mint Dánia és Hollandia, elkezdtek bányászni. Az oly fölfelé törekvő ország, mint Japán, ma már maga képes szénen ellátni magát. Kína a háború folyamán bányászatát megkettőzte és jelenleg kivisz szénen. India 500 százalékkal növelte termelését. Végül pedig Oroszország, amely a háború előtt 25,5 millió tonna szénen bányászott, ma 100 millió tonnát bányászik.

Abban az időben, amikor a termelést racionalizálni lehetett volna és az összes erőket a piacért való harcra egyesíteni, erre az angol bányatulajdonosok — legalább ezideig — sohasem voltak képesek. Nagyon is sokan voltak hozzá. Már negyven év előtt is történt kísérlet, hogy kartellben egyesítsék őket, de ebből semmi sem lett. Az egész szigetországban elszórt 3400 bányatársaság nem akart tudni az összeolvadásról. Ami Németországban negyven év előtt megtörtént, arra Angliában csak 1930-ban történt meg az első lépés; amikor a kőszénipar újjászervezésére bizottságot alakítottak és csak 1934-ben történt kötelező egyesülés egyes területeken, amelyek erre „érettnek“ bizonyultak.

Ha Németország a háború következtében termeléséből 100

millió tonnát veszített el, Anglia vesztesége nem volt kevesebb. 1932-ben 80 millióval termeltek kevesebbet, mint 1913-ban. Azt jelenti ez, hogy 300.000 bányással kevesebbre van szükség, mint a háború előtt. Angliában a „legjavíthatatlanabb” munkanélküliek bányászokból állanak. Ezek helyzete teljesen reménytelen. Egész grófságok állanak munkanélküliekből. Tömegesen vannak falvak és városkák, bányák közelében, amelyeknek semmi lehetőségük nincs egyéb foglalkozásokra, és amelyek még mindig Nagy-Británia szénhegemóniájának helyreállítására várnak. De erre hiába várnak, mert ennek egyszer és mindenkorra vége.

Az utóbbi hatvan évben a szénipar helyzetét kilenc „Royal Commission” vizsgálta meg, azonkívül 30 rendes parlamenti bizottság és a parlament 26 „alapvető” törvényt hozott, amelyek mindegyike megígérte a „végérvényes” szanalást.

Végeredményként a Herbert Sámuel-bizottság megállapította, hogy az angol szénvállalatok 73 százaléka veszteséggel dolgozik. Persze, közönséges halandónak nem könnyű dolog az iparvállalati nyereség- és veszteség-számlában kiismerni magát. Amikor egyik széniparos rendkívül meggyőzően kimutatta, hogy hosszú éveken keresztül folytonosan csak ráfizetett, megkérdezték tőle, hogy nem volna-e célszerűbb üzemét eladni, így felelt: Mit? Eladni? Es akkor miből éljek?!

Mindamellet elihethetjük, hogy Sir Herbert a reábízott kérdésben világosságot teremtett. Ha egy szénvállalat nem dolgozik, akkor természetesen nem lehet belőle „élni”, legalább is a bányászok számára nem.

GONDOLATOK

Az ősembert lenyűgözték és megfélemlítették a társadalmi erők, mert nem ismerte őket. Emelt nekik áldozati oltárokat, de azokon nem a szeretet tüze égett, hanem a vak rettegésé, és a félelemé, amely istenekkel népesítette az alvilág sötét éjszakáját.

A civilizált ember már nem fél a természeti erőktől, mert ismeri őket. A természettudományok behatoltak az alvilág homályába, napfényre hozták a tegnapi isteneit és a ma emberének szolgálatába állították. A természeti erők meghódítása megteremtette a civilizációt, amelynek alapzatán felépült az emberi társadalom.

Csak hogy a társadalom életét szintén erők irányítják és a civilizált ember nem ismeri ezeket az erőket. Az ismeretlen lenyűgözi, megfélemlíti. És akárcsak azok, — a civilizált ember is a félelem oltárait emeli az istenített ismeretlenek.

A társadalomtudomány feladata, hogy megismertesse és az ember szolgálatába állítsa a társadalmi erőket. A társadalomtudomány feladata, hogy kultúrává finomítsa a civilizációt. Hogy a szeretet oltárait emelje a félelem oltárainak romjai fölé!

A. A.

Hulló vérrózsák

János még alig töltötte be a tizenhatodik évét s máris ott van az aratók között. Kezében villan a kasza és előtte engedelmesen dől a rend. Halkan dúdol maga elé. Ugy dolgozik. Legényvirtusból magasra emeli a karját s feje felett tükrözve csillan a kasza. Ereiben a paraszt-Herkules szilaj vére lüktet. Kigombolta az ingét s felgyűrte az ujjakat. Haja csapzott. Kinn, a rend szélén megáll. A kaszáját feni. Azután megint kétkézre kapja a villanószerszámot és tovább kaszál. Barna testén patakokban ömlik az izzadság és marja a bőrét. Csúronvizes az inge. Dehát a többi arató sem néz ki különben.

És kaszál, egyre kaszál. Jó éles a kaszája. Nagyokat fog a búzatengerben. És dől a rend. A ledölt rendek nyomán fellegekben száll magasba a rozsdapor.

És kaszál, egyre kaszál. Már érzi, hogy fáradt. Orrán-száján nagyokat szív a rozsdaporos levegőből. Délben sáros rozsdát köp. De se baj. Ezt már megszokta. És az a fő, hogy télire lesz kenyér... Kenyér!...

Befejeződött a munka. A gazda mindenkinek, sorban kiadja a részt. János is megkapta. Azután számolgatni kezd. Nem jó, sehogye jó. Kevesebbet kapott, mint amennyi jár.

— Gazd' uram, nekem több jár.

— Több-e?!

— Több, hát.

A gazda utána számolja:

— Csakugyan. Hát jól van, az anyád istenit, nesze. De oszt' többet meg ne lássalak a tanyán, mer' úgy rúglak meg, hogy...

És János elmegy.

* *
*

Azután cséplőgépnél dolgozik. kévét hány az asztag végéről, föl az állásra, ahonnan Bodó Miska továbbítja az etető lánynak, ez meg a tetőn keresztül a gép dobjába. A munkásokról patakzik a verejték. Porfellegek lepik el testüket, rozsdás porfellegek.

János már-már úgy érzi, nem bírja tovább. Orrán-száján megindul a vér. De nem hagyja magát. Kell a kenyér. Télire kell. S nem lesz, ha most kidől! Poros inge aljával megtörli az arcát s letörli a vért is. Azután tovább hányja a kévét. Szakadatlanul hányja. Még le se mossa a vért. Mert milyen szégyen lenne, ha rámutogatna a többi: nézzétek, má' kidőlt! Azután meg, ami fő, nem hagyhatja ott a gépet, mert hosszú és hideg a tél. És akkor is élni kell. És a meleg szoba is jólesik.

És dolgozik tovább. Vértoltos arcára vastag rétegben lerakódik a rozsdapor. S ez csípi és marja. De mit bánja ezt. Inkább itt, helyben dögöljön meg, mintsem, hogy lassú éhhalálra legyen kárhoztatva. Némán hallgatta, hogy némelyik munkás epéskedő, csúfolódó megjegyzést tesz rá. Nem válaszolt. Minek? Annyi sérelem

érte már fiatal lelkét, hogy ezt fel sem vette. Csak az fáj, hogy éppen testvérei gúnyolják, akikkel egy kenyeret eszik s egy vért izzad.

Azután hirtelen köhögési roham fogta el. Testét rázta a köhögés, szinte fuldoklott belé. S akkor füttyült a gép... Dél van... Ebéd!...

Eldobta a kévehányó villát. Ujra köhögött. Szájából ömlött a sok rozdsaszemcse és utána a vér. Folyt, folyt le a vér a földre, a termésre és megvörösödtek nyomán a búzaszemek. Hullottak, hullottak a vérrózsák hosszú ütemekben csendesebben, emberibben bármily ünnepi rózsacsokornál.

Most végre lemosta véres, porlepert arcát és ebédelni ment.

* * *

Azután vége lett a nyárnak. Elmúlt a tél is. Az is és a másik is, meg a harmadik is. Eltelt néhány év. S János most lázasan fekszik a rozoga ágyon. Főlemeli a köpöcsészét. Beleköp. Vért. Piros vért. Ujra hullanak a vérrózsák. Vér, vér, vér. Mindenütt vért lát. Szomorúan sóhajt: Ennyi vér! Rengeteg vér. És mindez miért? Kiért?

Szeme megpihen a véres köpöcsészén. S a vértócsában ott látja a búzakévéket, a véresre festett kalászokat, a véres búzaszemeket. Nagy, nagy búzatáblát lát. Előtte felemelt kaszával izmos legény áll. És magára ismer ebben a paraszti Herkulesben. Azután egyszerre átváltozik az arc s a vigyorgó arcon halál mered rá. És érzi, tudja, hogy ez az új borzalmas, csontos arc, ez az ő igazi arca.

„A kiskorú cseléd tizennyolc éves koráig — ahogy az 1907 XLV törvénycikk 3 §-ának utolsó bekezdése mondja — a gazda házi fegyelme alatt áll. E fegyelem körülírását szinte elszólásképp kicsit messzebb, a 46 § b) pontjában találjuk, mely szerint a cseléd és gazda közötti szerződés azonnal felbontható, ha a „gazda, családtagja, intézkedésre vagy felügyeletre jogosított megbízottja a házi fegyelem alatt nem álló cselédet tetteleg bántalmazza, vagy bánásmódjával a cselédnek vagy a cseléd családjának életét és testi biztonságát veszélyezteti.” Tizennyolc éves koráig tehát a gazda bántalmazhatja tetteleg a cselédet. Életét s testi biztonságát csak azontúl nem veszélyeztetheti. Nyilván ez is multbéli hagyomány. „Mann kann behaupten, dass in keinen der bis jetzt entdeckten Länder unserer Planeten so viel und so con amore geprügelt wird, als im Lande der Magyaren” — mondja 1843-ban megjelent könyvében — Die Ungarn wie Sie sind — egy német utazó, Ellrich; mint egykor Szent Gellért a daltól, ő a megbotozott emberek üvöltésétől nem tudja a puszták végtelen békéjében álomra hunyni a szemét...”

(Illyés Gyula: Puszták népe.)

Selo govori

Egy nagyon életrevaló, szép vállalkozás indult meg e címen a szávai bánságban. Horvát parasztkönyvtár ez, amely most adta ki első gyűjteményét „Zbornik hrvatskih seljaka” címen. Evi két gyűjteményt s időközönként egy-két könyvet ígér a vállalkozás. A gyűjteményre és általában a vállalkozásra még visszatérünk majd, most csak egy-két jó szót a megjelent gyűjteményről.

Hús paraszt: író, rajzoló, költő, festő munkája fekszik előttünk: novellák, versek, rajzok, festmények, sőt egy-két foto-montázs is. Kiteregetik előttünk a horvát parasztsorsot, azaz a parasztsorsot általában. Hogy milyen írók, művészek ezek, azt elmondják rövid életrajzaikban; hogy milyen a sorsuk, azt leírják, lerajzolják, elimádkozzák, vagy elkáromkodják műveikben.

Egy sincs közülük, aki többet végzett volna 4—5 eleminél, odahaza maradt valahány, túrják a földet — kezdik túrni, keresni a föld, az élet célját, értelmét, amit eddig gondosan eltakargattak előlük. Az alábbiakban közöljük egyikük versét eredetiben és magyar fordításban. A vers írója Pavlek Mihovil Miškina, egy delekováci paraszt, aki a következőket írja életrajzában: „U nedelju ili kad se nije radilo s blagom, išao sam s njime na pašnju. Blago je paslu travu, ja u knjizi hvatao slova... Napisao sam malo i ono što sam napisao, znam da je slabo... pišem u staji na koljenu...” (Vasárnap, vagy amikor nem volt munka a jószággal, kimentem velük a legelőre. A jószág legelt, én olvastam. Keveset írtam és amit írtam, tudom hogy gyenge... az istállóban a térdemen írok...)

Brate,
hoćeš li mi pružiti ruku, da vidim
ti žulje?
Znam, imaš ih dosta, mnogo, kao i ja,
i bole te...
A kako i ne bi, uz toliko muku?
Ta ti si sagradio: crkve, škole, bro-
dove,
i pluge i kose, i topove,
na kućama zide i krovove,
i na čudo svijete — tankove...
Znam,
da više pnta i zle si volje:
kad sagradiš, a oči ti u žulje, i u to,
kao u tuđe,
vlasništvo bulje.

Tvrđi su, krvavi, kraj svakog uzvi-
sina mala.
Ne može se takovim rukama dragati
ženu,
tetošiti djecu,
pomilovati roditelje, ni braću,
što plaću... svaki od tih žuljeva
bježi,

Testvér,
nyújtad a kezed, hadd érezzem a fel-
tört sebeket,
Tudom, van elég sok, mint nekem is,
és fájnak...
Hogysisne, ennyi kín után?!
Templomot, iskolát, hajókat épí-
tettél,
ekét, kaszát, ágyút teremtettél,
házfalakat, tetőket emeltél,
s világ csudájára — tankokat sze-
rettél...
Tudom,
sokszor komorkedvű vagy és voltál,
mikor építés közben a sebeidben
más nagy világsebekre riadtál.

Kemény és véres minden kis törés.
Nem lehet így asszonyt ölelni, és
gyermeket becézni sem tudnak e
kezek,
sem szülőt vagy testvért dédelget-
ned,
ha sírnak... kérges, durva kezed-
del nem lehet,

a to za tebe udarac je teži;
dok onaj za koga su nastali, ni da
bi ti rekao: hvala.
A i čemu? Platu ti je dao...
Taon je unaprijed znao, da si gladan,
sretan što te zvaó. — Zašto da reče
ti: hvala?!
Zadovoljan budí što njegova dob-
rota
kruha ti je dala...

Veliš djecu imaš... gladna su;
stan nije plaćen...
A zar on o tome treba voditi računa?
Njega to da muči!?
O čovječe, čovječe, a tko te to još
uči?!

Brate, ruku amo, oba smo jednaki,
i goli i bosí, i trudni — sirotinja
svaki.
Ti veliš meni je lakše,
polje imam, i rodi mi...
Ti radiš tuđe...
Vjerujem.
Al' gle, putevi sudbine kako su
čudni:
Ja njivu svoju orem i gnojim,
prevrćem i znojim.
Svaki dan sebi i djeci život derem,
i prirod berem.
Al' što dalje, čini mi se luđe,
sve što privredim, od reda je tuđe,
čujes li tuđe...!

I zato, brate, podaj mi ruku,
podaj, da ti ju stisnem.
Znaj, i mene boli, i ja često od
dodira vrisnem.
No, ne čemo brojiti muku,
ni žuljeve, čiji su veći,
već samo zajedno ići, kud život nas
zove,
i — stići...!
Da ni mi više ne budemo luđe,
već svaki od nas čovjek da bude.
Čuj! Čovjek da bude!

sezértmég sajjóbbanfájnake sebek
S akiért lettek, nem mondta; köszö-
nöm,
a bért megadta, mással is töröd-
jön?
Tudja, hogy kell — ha hív — menned,
hisz' úz, hajt az éhed. Miért a kö-
szönés?!
Hát nem elég, hogy egy kevés
kenyeret adott neked?

Azt mondog gyerekeid éhesek,
laktórt fizetned sem lehet?
Hát ó vessen erről számot?
Ót kínozza ez a teher?!
Óh ember, ember, kitől tanultad ezt
a sirámot?!

Testvér, ide a kezed, egyformán
vagyunk,
fáradtan, mezítelen, kínban, szegé-
nyen.
Azt hiszed, könnyebb nekem,
mert földem van és búzáat terem?
Te másnak dolgozol,
tudom,
de lásd: azért ugyanaz a sorsom.
Én magam földjét trágyázom, túrom,
forgatom, — és verejtékezem;
a földet, az életet nyúzzuk
én és a gyermekem.
Csak dolgozom, vajjon bolondnak
látsz-e?
minden, mit aratok, minden a másé?
hallod-e... másé...!

Ezért testvér, ha fájnak is a sebek,
add ide kezembe a kezed,
stódd, nekem is fáj, épúgy mint neked
fáradt kezemen a sebhedt kéreg.
De ne számláljuk a töréseket,
kié nagyobb?... se a sebeket.
Ahová hív az élet, együtt menjünk,
hogy elérjünk...!
s hogy többé ily bolondok ne legyünk
Testvér a kezed!... legyünk emberek.
Hallod-e?... emberek!

Cimszavak a Berlinben betiltott „Querschnitt“ idegen szavak szótárából: *Abszurditás: jobb időkben reménykedni, Karakter: a pálya-futás komoly akadály. Financpolitika: keresztretjvény az állam használatára. Feuilleton (folytatásokban): amit az olvasók még az újságból elolvasnak. Ideálok: játékszerek felnótt gyermekek számára. Optimizmus: gyógyúihatatlan betegség. Politika: a tekele mágia korszerű elnevezése.*

Miért áll a harc Spanyolországban?

Egy hónappal ezelőtt a párisi téli palotában találkoztam először Miravilles-szel, amikor 30.000 francia előtt tartott előadást Spanyolországról. A fiatal katalán előadását gyakran megszakította a tömeg: Repülőt a spanyoloknak! Repülőt a spanyoloknak! — felkiáltásokkal.

Miravilles volt akkoriban az antifasiszta milícia bizottságának főtitkára, amely októberben a spanyol köztársaság rendes hadseregévé lett kikiáltva. Miután a nemzeti hadsereg megszervezését elvégezte, Miravelles lett a katalán propaganda-minisztérium főnöke.

Együtt indultam vele Párisból Spanyolországba s míg a vonat a spanyol határ felé dőcögött, Miravilles megismertette velem az ibériai félszigetet. Meg kell még említenem, hogy Miravilles a katalán nemzeti forradalmár, Macie személyes titkára volt és amikor annak halála után az Esquere Republicane vezetése Companis kezébe került, jóban-rosszban kitarított mellette. Azután egy ideig emigrációban volt, de február 16-ika után, amikor a köztársasági kormány 271 mandátumot kapott a jobboldali pártok 173 mandátumával szemben, visszatért Katalóniába és egy csoport fiatal demokratával támogatta Companist, aki akkor szabadult ki a börtönből. A kupé félhomályában mesélte párisi benyomásait Miravilles s habár következetesen Leon Blum kormányának semlegeségi elvét vallotta, mégis a francia polgárok és munkások felkiáltásainak hatása alatt állott: Repülőt a spanyoloknak!

Egész hajnalig tartott a beszélgetés, amelyet rövid kivonatban közlök.

— Most nincs annyi időnk, hogy megvizsgáljuk az indító-okokat, amelyek a generálisokat a törvényes és alkotmányos kormány ellen indította. Most folyik a vér és folyni fog a győzelemig. De mihelyt a spanyol határt elhagyja az ember, érzi, hogy felvilágosítással tartozik a spanyol helyzetről. Mert a felkavart lelkek kérdeznek. Nagyon jól tudják, hogy nem mi voltunk a támadó fél, hogy minket támadtak meg. Nagyon jól tudják, hogy az a demokrácia, amely a választásokon olyan meggyőzően mutatta meg erejét, békés úton akarta szolgálni a haladást. De ezeket a felkavart lelkeket mégis bántotta valami. Megkérdeztek:

— A generálisok kétségkívül fegyvert fogtak, de nem a kormány radikális propagandája lázította-e fel őket? A demokratikus pártok törvényes úton jutottak uralomra, de nem túlozták-e a népre való befolyásukat? Nem túlgyorsan dolgoztak és gyakran talán brutálisan?

— Ilyen kérdéseket tettek fel nekem olyanok, akik egyáltalán nem viseltetnek ellenséges hangulattal velünk szemben és én igekeztem mindig pontosan kielégíteni őket.

— Nem csak a szocializmustól való félelem készítette Franco generálist a harcra. Az okokat másutt is kell keresni. Olyan bizonyítékaink vannak erre, amelyekben nem lehet kételkedni. A marokkóiak és a légionáriusok nem csak azért támadnak bennünket, mert demokraták vagyunk, hanem mert mi — a demokraták — a francia nép barátai vagyunk. Régóta vagyunk már Franciaország barátai. Minden francia emlékszik arra, hogy a világháborúban 20.000 katalán harcolt francia zászlók alatt. Nem kalandorok, akik pénzért vagy unalomból harcolnak. Ifjúságunk virága ment el Franciaországba. A katalán ifjúság színe-java harcolt az összes frontokon. A békekötés után 400 ifjú tért vissza, a többi a testvériség, egyenlőség és szabadság hazájáért áldozta fel magát. Franciaország iránti szeretetünket sohasem bocsájtották meg ellenségeink. És ma sem bocsájtják meg. Egy idegen hatalom beavatkozásának bizonyítékait már közöltük, a Manchester Guardian-ban olvashatták őket. A többit is közölni fogjuk. Még a múlt évben idegen hajók fegyvert szállítottak Spanyolországba, illetőleg a katonai kaszárnyákba. Egy éve van ennek, akkor Gil Robles volt uralmon és még senki sem sejtette, hogy február 16-án olyan nagy győzelmet fognak aratni a demokraták. Amikor még 30.000 politikai fogoly sínylődött a börtönökben. Franciaország ellenségei akkor nagyban fegyverkeztek. Ezen országoknak stratégiaileg nagyon fontos pont volt Spanyolország. Franciaországot csak úgy keríthették be, ha hatalmukba ejtik Spanyolországot, amely azután hátbatámadva Franciaországot, elszakítaná azt gyarmataitól. A demokrácia győzelme meghúszította ezeket a terveket és ezért bennünket halálra ítélték. Nem csak a haladószellemű szociális törvénykezés miatt, hanem azért is, mert Franciaország barátai voltunk.

Így magyarázta Miravilles a spanyol helyzetet.

A messziségben feltűntek a Pireneusok. A Földközi tenger partjain haladt vonatunk. Perpignan-ban egy utas szállt kupénkba. Harminc év körüli, hajlotthátú ember, tüdeje sípolt, látszott rajta a tuberkulózis. Katalán nyelven beszélt.

- Hová mégy ? — kérdezte Miravilles.
- Barcelonába.
- Dolgod van ott ?
- A miliciába megyek.
- Van családod Franciaországban ?
- Öt gyermekem.
- Miért hagyod el őket ?
- Hív a nép !

Szerezd új előfizetőket lapunknak!

Rossz napokra

Magamnak ezt a dalt, s mindenkinek
Ki néha csügged, mint szegény magam.
Lesznek még édes hangok és színek,
S fogunk mi még ragyogni boldogan.
•Megkapjuk még a sorsot és javat,
Mi embernek, ha született, kijár,
Az élőnek lesz élni még szabad:
Nem! Minket nem lehet legyőzni már.

Mi szenvedünk, mert szörnyen bánatanak,
Mert ellenünk már minden jó nekik;
Véres vassal szívünkön szántanak,
Mi szent nekünk: kutyák elé vetik.
Mi nem vagyunk számukra emberek,
Számunkra nincs törvény és határ.
Övék a lég, az ég, a föld-kerek,
De nem lehet minket legyőzni már.

Testvér, mondom magamnak és neked,
Testvér, ne félj, nagyon sokan vagyunk,
Zendítsünk bátorító éneket,
Vig gondolatra szikrázzék agyunk.
Ha emberben van szép, jó és derék:
Mi-lelkünk az, melyben bimbóra vár;
Ha jobb az ember, mint párzó veréb:
Bennünket nem lehet legyőzni már!

Fakóra festeni a kékszinű eget,
Kiszívni föld körül a levegőt.
A rögre húzni szálló felleget,
S használni, mint halotti lepedőt.
Tűzhányó mēhét vízzel oltani,
Bár volna hozzá, még oly nagy pohár.
A tengert gyűszűvel kihordani,
Nem! Nem lehet minket legyőzni már.

*Nincs rá elég korbács, lánc és kötél,
S magunk ellen hiába vétekezünk;
Húgunk és nénénk rúgástól vetél,
S mi mégis egyre — csak többen leszünk.
Mi sokszor botlottunk és sokszor bukunk,
A homlokunkat sokszor éri sár.
És mégis mind előbbre döng utunk;
Nem! Minket nem lehet legyőzni már.*

*Mi ágra kötve: élünk, mint előbb;
Él, kit közülünk trágyadomb temet.
S látón haladnak táborunk előtt
A gödrükből késsel kivájt szemek.
Herélten nemzünk harcoló hadat,
S köztünk az is kit börtön rácsa zár.
Nincs gát. Mi duzzadunk, mint áradat,
Nem! Minket nem lehet legyőzni már.*

*Magamnak ezt a dalt s mindenkinek,
Ki néha sír, mert ásít rá a sír.
Mert búsítják bús hangok és színek,
Mert már kibírhatatlan, mit kibír.
Mert csüggedés bocsátna rá ködöt,
Amely sűrű és sárga és sívár...
Halld ezt a dalt, mely napfénnel szövött,
Nem! Minket nem lehet legyőzni már.*

„Kitűnő közgazdászok pontosan kiszámították, hogy egy rendes, egészrészes béres minden néven nevezhető összes járandósága mennyit tesz ki pénzértékben. Ne vegyük tekintetbe annak a munkának értékét, amelyet cselédek, főleg cselédasszonyok a konvencióba kapott földcskék művelésére, s állatocskáik nevelésére fordítanak. A béresek minden néven nevezhető évi járandósága, vagyis a búzán, rozson, árpán, tűzifán kívül még az uradalomtól kapott lakást is számításba véve, pénzben körülbelül 350—400 pengőt ér. Ennyit kapnának érte, ha el akarnák adni. Egy öttagú bérescsalád minden tagjára tehát az évi jövedelemből az 1930-as esztendőben is naponként átlag 25 fillér jutott. Az élelmezésen, fűtésen, világitáson kívül ebből elégítik ki ruházati szükségleteiket, szellemi és vallási kíváncságaikat, utazási igényüket. — Nincs panasz! Csak a neveletlen gyermekek üvöltenek, rázzák, rugdalják a bezárt kegyeresládát.”

(Illyés Gy.: Puszták népe.)

Strófák

Ady egy kevésbé ismert cikkét közöljük, amelyet Zola Emil halálára írt

Ha majd leszáll ismét a barna éjjel s a bibliás időknek lelkei szállnának le vele: vigyázatok, óh tanítványok. Ne bántsátok meg a fehér leplet. A Mester testét ne lopjátok el. Ő nem szerette a hazugságot. Legendatépő volt ő, a Mester s útálta a pogányok szokásait.

A fehér lepel alatt, a puha, szőnyeges sátor alján, nem Zola Emil pihen. Nincs ott gyász. Nincs ott halál. Azt a hideg, bomladozó testet égessétek, vagy ássátok el. A virágokat pedig vigyétek el a kórházakba, hol valóban gyász és halál tanyázik. A Mester él. Meg sem feszítették, meg sem halt, el sem temették. A haladó világ nagy kerekének egyik küllője ő. Meghalni nem lehetett neki, elevenen nem vágyott a mennyekbe szállani. Itt munkál e hitvány, szépséges és igazodó világon.

Ott áll a hegyen. Minden szavára becsületesebben lendül, halad a nagy világkerék. Az új hegyi beszéd ráiródott a sárgolyóbisra s letörölni nem lehet. Vérité. A nagy fényes küllő űzi a kereket az igazság felé.

Csak az impotens lelkek alusznak úgy ki, mintha sohasem égték volna. Óh, hogy gyűlölte ő, a Mester, a közönséges lelkeket, a kényelmeseket, az önzőket, sötéteket és kicsiket. Papi fejlődelmeknek, farizeusoknak, hazug írástudóknak ő nem tudott megbocsátani. Nem volt szamaritánus, mint ahogyan a pogányságból is ő benne maradt a legkevesebb minden emberek között. Nagy látó és nagy harcoló volt. Ő vallást nem tudott volna csinálni. De ha a földön valaha az igazság lesz a vallás: Zola Emil élt és győzedelmeskedett.

J'accuse... Vádolom az életet, e hitványt, e szépségest, ez igazodót. Valamikor bölcs lesz, szent, igaz, gazdag és isteni ez a világ. De a Zoláknak milyen kárpótlást ad az élet? *Miért kell millióknak tölteni a temetőket, táplálni a humuszt, könnyezni és vérezni előbb?* Miért kell a Zoláknak az igazságot látniok s mégis szenvedniök miatta... A világ? Valamikor bölcs lesz, szent, igaz, gazdag és isteni. És a Zolák buta, szenteskedő, hazug, nyomorult és istentelen világban éltek... Avagy kárpótlás-e, hogy a jobbat ők készítették elő? Szép a mártírum? A mártírum szép s az élet is szép. Igazul élni e hazug világban, látni, érezni és csinálni a szebb jövőndőt: óh be kéjes, be dicsőséges. Így élni szebb most, mint a jövőndőben. Emberibb és istenibb. Hát még annak, aki meg sem halt, amint nem halt meg Zola Emil...

Tanuljatok gyűlölni Zola Emiltől. Gyűlöljétek mindent, ami a

haladó világ kerekére ráfekszik. Sötétséget, bigottságot, impotenciát. Nem a szeretet fogja megváltani a világot, hanem az a nagy gyűlölet, mert ez a gyűlölet: világosság. Oh, igazodó világ célja, boldogsága: világosság. Nem imádott még senki úgy, mint Zola Emil, aki magában egy fényes küllő a haladó világkerékben. *Sokan hallják a föld dübörgését s hirdetik, hogy jön az új világ, a világosság világa. Bizony mondom, ha jő, az új küllő siettetí...*

Most pedig üres a világ. Ott tanyázik a puha szőnyeges sátor alatt a világnak lelke. Ott tanyázik a fehér lepel fölött, mely egy hideg, bomladozó testre borul. Az a hideg test nem a Mesteré. Hiszen az a test üveggesszemű és mozdulatlan, a Mester pedig most is lát és hall. El ne lopjátok azt a testet, óh tanítványok. A Mester gyűlölte a hazugságot. A keresztet elkcrülte, kerülje el a legendákat is. A Mester él...

1902 október 1.

Három évünk mérlege

Három évfolyam egy folyóirat életében óriási dolog, ha az a folyóirat nem üzlet és nem nyerészkedés, ha az a folyóirat szabad és független, ha az a folyóirat a társadalom fejlődésével együtt halad következetesen és bátran. A nemsokára negyedik évfolyamába lépő „Híd” kezdeteire kívánunk most visszatekinteni. Megállapítható, hogy a rengeteg kezdő-stílusú és vidékies, lokális célkitűzésű írás között már az első számtól kezdve elhatározók, a haladás irányelveit boncolgató és leszögezõ írások. Egy rövid áttekintés talán nem lesz érdektelen olvasóinknak.

Az első szám bevezető cikkéből: „A Híd küzdeni akar minden becsületes, igaz és emberi szándékért... Bármennyire ellene fordultak is manapság a testvériség, egyenlőség, szabadság alapvető principiumainak, mégis lelkes hittel kitartunk mellettük. Ugyanúgy bármennyire tamadják ma a szabadelvűséget, mégis csak a nemes liberalizmus elveivel indulhatunk el, mert azt tartjuk, hogy nem szabad az erők és értékek természetes kifejlődését meggátolni. Nem a minden szellőfuvalatra hajlékony és nem az önmarcangoló, határozatlan liberalizmus elveivel akarunk haladni, hanem az alkotó munkára előkészítő, határozott célú szabadelvűséggel...” (1934 május.)

Most pedig a Híd említett évfolyamaiból a legkülönbözőbb helyekről tallózzunk egy-egy idézetet.

„A régi rend tarthatatlan, a ma ezt eléggé bebizonyította, s az új élethez új törvények, a fogalmaknak új értelem kell... Fogalmainkat, nehogy elöitéletekké váljanak, folytonos felülvizsgálás

alá kell vennünk és alkalmazni kell a valóság új megnyilvánulásához . . ." (1934 június—július.)

*„A marokbaköpés hiába már,
Verejtékgyöngyünkre nem vár munka, a gyár,
a sercegő toll, síma gyalú,
életzajos város, csöndbeburkolt falu,
üllőre nem sujthat izmos karunk,
munkátlan, télen ifjak vagyunk,
fiatalok vagyunk.“*

„Nem néhány hozzáértő és néhány pártfogó teszi a kulturát, nincs értéke a kultúrának, ha csak ketten-hárman keresik, ellenben hatalom lesz, ha nagy tömegek kapcsolódnak bele a munkába. Ezért ha mindent átértékelnek, ha a régiek alkotta kulturát átértékelik, átalakítják, úgy nálunk is meg kell indulnia annak a folyamatnak, amely mindenki értékévé akarja tenni a kulturát, amely eddig keveseké volt . . . Ma a nagy tömegek megmozdulásának korát éljük. Ezért nekünk is meg kell találnunk azt az utat, amelyen járva sikerülni fog tömegeinket megmozgatni . . . Friss lendületet és szabad eszmei levegőt vigyünk munkálkodásunkba, ne gátoljon bennünket semmiféle maradi meggondolás és féltékenység“.
(1934. szeptember.)

. . . „A jelen legkimagaslóbb gondolkodóinak világszemlélete magasságáig kell eljutnunk a szabad, tiszta realista gondolkodásban, a tárgyilagosság soha meg nem tévesztő alaposságában . . . Ezt a gondolati fejlettséget elérve ifjú értelmiségi rétegünknek, nemzetünknek és Európának tényleges hatóerőivé válva, kiutat is kereshetünk az apáink generációja számára, a végleg kaotikus világértelmetlenségből. Ne a tudományt üldöző uralmak alaptalan szólamán, a tudás legnagyobbfokú felhasználásán alapuljon az ifjúság méltó szerephez juttatása. Az értelmiségi ifjú generációnak meg kell találnia az egységbenövést más társadalmi rétegek ifjú tömegeivel, de nem sötét ingekkel, gyilokkal és demagógiával, hanem a tudományos felkészültség elementáris és küldetésbetöltő fölényével . . .“

. . . „Nem szabad elszakadni az élettől. A művészetek, tudományok általában a való élet sodrában erősödnek. Az anyagi élet tényeinek hatása az emberre, az emberi értelemnek behatolása az anyagi dolgok halmazába és ezen folyamatok tapasztalati rendszerezése az, ami gazdagítja az embert . . . A művész nem száguldozhat saját szeszélye, betörtlen csikó kedve szerint, de megbízhatónak kell lennie, feladatot állít elébe kora. A kort kell tudatosítania, ki kell állnia és kétszeresen is vállalnia ezt a tudatosítást, ha történetesen kisebbségi művészről van szó. Ezért a kor színvonalán állva gondolkodásban, de sorstársaikkal egybenöve kell ifjú művészeinknek alkotni és tudatosítani.“ (1934 október.)

. . . „A tudományok dialektikus szintézisbe jutnak egymással. Minden újabb kutatás közelebb hozza az eddig mereven, külön-külön zárt egységként kezelt tudományokat, részjellegüket és az

egy nagy szintézisbe való tartozásukat mindinkább kidomborítva. Kivételt képeznek egyes szerencsétlen tudósok, akik nem a szabad kutatás, de az álmitoszok és fajbabonák és egyéb szabad véleményt lehetetlenné tevő tekintély-tudomány képviselői. A tekintély-tudományokat szégyenpirba vonja a kutatás egy-egy új, beigazolt eredménye..." (1934 november.)

...„A világháborúval együtt elvesztek az elmaradott falvak. A világrészeket bebarangolt, földet túró emberek kulturális igényei és látóköre jóval felülmúlják régi középosztályunk kulturális igényeit és a mai falu igénye nem sokban marad városaink követelménye mögött... A faluban világhíreket ordít a rádió, a kisparasztok világszerepekről beszélnek, a földtelen földművelők világszerepekről és nincs könyv, folyóirat a könyvtárakban, amely a falunak beszélné érthetően, becsületesen, reálisan s a nép lelkéből kioperálná a megrokkantult irodalma által túlhajtott idealizmust. Illetve reális utakra vezetné az eszmei rajongást. Új eszméket, új erkölcsöt kellene itt ismertetni, hogy megértsék és kövessék a mai idők vonalát s az új problémák előtt ne álljanak halló süketen, látó értetlenül..." (1935 január.)

...„A nyelv, mint minden más társadalmi jelenség, szintén változásoknak van alávetve. A nyelv változásaival már nagyon sokat foglalkozott a magyar nyelvtudomány, de a nyelv és a társadalom nagy összefüggéseire még alig-alig mutatott rá... A nyelvek elmaradottságának, vagy kifejltségének legfőbb magyarázója a termelési és osztályviszonyoknak az a stádiuma, amelyben az illető nyelveket beszélő nép van... A nyelv azonban éppúgy egységes, mint a társadalom, amelynek szükségletét fejezi ki. Itt is a mindenkori társadalmi osztályösszetétel a döntő. Más a nemesség, más a parasztság, más a polgárság és végül más a munkásság nyelve. Magától értetődő, hogy nyelvtani szerkezetében a mindennapi élet szavainak tekintélyes, sőt nagy többségében több az egyezés, mint a különbség, de éppen a nem egyforma társadalmi életmód hozott és hoz ma is létre nyelvi különbségeket és okozza a nyelvfejlődés hol öntudatlan, hol tudatos harcait, amikből győztesen mindig a mindenkori uralkodórétegek nyelvhasználata kerül ki, de csak addig, amíg a társadalmi harcból folyó fejlődés újabb rétegeket és ezáltal újabb és fejlettebb nyelvet hoz létre... Minden nagy átalakítás kezdete kimondása annak, ami van, leleplezése a rideg valóságnak. Szétosztani az illúziókat amelyek a valóságot ködbeburkolják..." (1935 február.)

...„A ma produktív, lehet, hogy átmenetileg tehetetlen és nagyrészt esetleg elyomorodott alsóbb társadalmi osztályok a jövő viselői, akik történelmi és egyéni kényszerűségük összesítésében megvalósíthatják az összes utópiákat, a legrégebbeket és legújabbakat egyaránt... Haladó az a szellem, amelyik nem akar középkori gazdasági, technikai és tudat-kátyúba bennünket viszorítani, de a mai tudás maximumával merőben új társadalmi létformákat akar adni az emberiségnek..." (1935 március)

1936 márciusától szeptemberig Tóth Bagi István cikksorozata a „Bácskai kisbirtok fejlődéséről” részletes és sok részletben a mai viszonyok között is reprodukálhatatlan erőteljességgel mutatott rá az itteni földtúrók helyzetére, az aratósztrájkra stb.

... „Az ifjú nemzedék 1848-ban végig valamennyi európai forradalomban döntő szerepet játszott. Ezt az ifjú nemzedéket az első virágzásában álló nacionalizmus, liberalizmus, valamint a császárában levő szocializmus fűtötte... Leszögezzük, hogy nem az északi és középeurópai faji uszításban gyűlölködő fiatalság az eszményképünk, hanem a meggondolt nyugâti kultúra új nemzedéke, mely a legliberálisabb légkörben ragaszkodik és lelkesedik a béke, haladás, szabadság értékeiért...” (1936 január.)

„Valósítsuk meg az élők egységét, nehogy a tömegsírban, mint holtak egyesüljünk.” (1936 április.)

E rövid áttekintés, azt hisszük, eléggé világosan mutatja a Híd progresszív irányát a multban, jelen számai ugyanezen következetes haladó szellemnek folytatódása, aminthogy a jövőben is ezen szellem szolgálatában akar maradni a jugoszláviai haladó magyar ifjúság lapja.

FIGYELŐ

O S S I E T Z K Y

Amikor már majdnem úgy volt, hogy Mussolini kapja meg a Nobel-díjat, — a norvég komité Ossietzkyt tüntette ki.

Mégis...

Öt földrész szorongó embereiből az első pillanatban ennyi tört elő. És ez nem volt a „győztünk* ujjongó hebehurgyasága, a dac konoksága, nem az elégtétel gyönyöre, csupán a váratlan ajándék torokszorító öröme. Ne nevesen senki: de ez az újraáradó hit testet rázó zokogása volt. Az ártatlan halálra ítélt érezheti csupán ezt a testet rázó életáradást a felmentő ítélet kimondásánál: van igazság... A tisztaság és tisztesség, — ami az Ossietzky-lényeget jelenti és ami így az érte-szorongók és véle egy felelősségben találkozó lelki-ségét is jelenti — másképpen reagálni nem tud: van igazság. És ezt az antik drámák tompa végzethangja, a meggyötört ember hangtalan egyszerűségé-

vel mondja. És semmi többet. Semmi többet: mert mást nem lehet. A norvég békebizottság döntésére másképp reagálni nem lehet. Aki másképp reagál, az fegyvert csörtetve, hatalmi vétőt kiáltva, csak a hazugság érdekeit védheti. Mint a német kormány, amely a felháborodás hangján tiltazozik semleges norvég férfiak világitélete ellen és német belügyekbe való beavatkozást emlegetve, végső konzekvencialevonással fenyegetőzik. Az igazság ezegyszer fején találta a szöveget. Német hivatalos jegyzék tanúskodik róla: az igazságnak adott elégtétel beavatkozást jelent Németország belügyeibe...

A tudat, hogy van igazság, a hazugság mai dinamikus atmoszférájában: megrázó tény. Itt, és ebben az esetben az igazságról van szó: a fasizmus elsőszámú közellenségéről. A norvég ítélet ebben a szituációban: lehetetlen-

séggel felérő eredmény. Az igazság, mint lehetetlenség: ez mutatja, hogy hová sülyedt ez a kultúrájára oly büszke és humanizmusa tudatában oly rátarti európai szellemiség. Ossietzky, mint Nobel-díjas: lehetetlenséggel felérő eredmény. Ossietzky és nem Mussolini! Van igazság...

A dolgok mai állása a pécsi egyetem jelöltjét favorizálta. Mussolinit, aki a béke olajágát kilencmillió szurronnyal tüskézi, aki Abesszíniát „megmentette“ a háború borzalmaitól és az „utolsó barbarizmustól“, aki a spanyol nemzetet békés argumentumokkal dugja mellényzsebébe, Mussolini a fegyverdiadalmas megkiáltóját, akinek már alakoskodni sem kell, aki jelöltsége tudatában csakazértis mindannak az ellenkezőjét teszi és mondja, ami a békét jelenti: „A faszizmus megveti a békés életet... csak a háború fokozza csúcsteljesítményekre az emberi energiákat, épp azért minden doktrina, mely eleve elhatározott békekészségből indul ki, idegen a faszizmusnak.“

Ossietzky — az eleve elhatározott békekészség — idegen volt a faszizmusnak. De idegen és anachronizmus lett a ma Európájában is, melyet hitelhagyói egyre szemérmetlenebbül keritenek el a faszizmusnak. Ossietzky ellenséges volt: a háború ellensége. A weimari áldemokrata hiába dugta be fülét, Ossietzky négy év előtt elhangzott vádbeszéde, darázdongásként ma is ott zúg azok fülében, akik a háború szentségét hazudják életnek: „Mi, a béke igenlői, egyetlen kötelességet ismerünk: mindig és újra bebizonyítani, hogy a háború nem hősiesség, mert csak borzalmat és kétségbeesést hozhat az emberiségre. Lapidárisan beszélünk, de mi a nyelvünkre nem viázhatunk, éppen mert tudjuk, hogy a hatalompolitikai helyzet ebben a pillanatban számunkra kedvezőtlen. De ez a lapidáris nyelv Laotse-től a bib-

lián át Kant-ig egyformán uralja az irodalmat. A háborút mindegyikük gyilkosságnak bélyegezte és a katonamesterséget egyformán mészárosmesterségnek... A mi célunk: a háború lejáratása és ha támadunk, akkor ezt azért tesszük, hogy megvédjük az életre való jogot. Mi hasznuk van a háború elesetteinek az Ismemeretlen Katona sírjából? Biztosítatók előbb az ember életét, mert csak így lehet megvédeni becsületét is.“

Aki így beszél: természetesen csak hazaáruló lehet, akit meg kell bélyegezni; idegen érdekek bérence! Meggyőződést bíróság előtt nem lehet oly fekete-fehéren bizonyítani, mint egy késelést. Ezt vagy érzi az ember, vagy nem. Ha érzi: akkor a más meggyőződésen levő vagy meghajol előtte vagy meggyalázza. A weimari bíróság négy év előtt elvitatta Ossietzkytől a meggyőződést. Hitlernek kellett jönni, hogy a koncentrációs tábor ország-világnak bebizonyítsa Ossietzky meggyőződésének makulátlanságát. Irtózatossá bizonyíték: egy emberi élet egészsége és ereje fizette meg az árát. Ma egy roncs köszönti az elégtételt: az igazságot. Ma egy megrokkant ember hiszi és látja az igazság elherdálhatatlan erejét: önmaga tisztaságát, a meggyőződése dokumentumát, az emberiség történetéből immár kiradirozhatatlan nevét: Carl von Ossietzky.

Van igazság. És Ossietzkynek hívják. Göbbels világgá pocskondiázta, Hamsun leköpte, Stahlkopf körbehajszolta, Himmelstoss vizsgáztatta és ütötte, az ásó lihegett, az orvos kirúgta... hazaárulásra nincs orvosság, csak büntetés... Hol van már mindez? Ossietzky rég túl van a test kötöttségén. Sebezhető, gyötörhető testnél több. Erkölcsfogalom, szellemhatalom és így sérthetetlen. Akik a szellemhez csak a testen keresztül férközhetnek: a semmibe nyúlnak. A faszizmus állatvalósága

csak testet ismer, tehát a szellemmel is csak a testen keresztül tud megbírkózni. Ronccsá dögönyözi, kutyává alázza, hullává bizonyítja, öngyilkosságba hajszolja, de amikor ki akarja fújni lihegő szadizmusát, ennek a dögönyözött, alázott, gyilkolt testnek a világ egy másik pontján, a lét egy ismeretlen síkján jelentkező valósága a semmibe fújja az egész inkvizíciós hatalmi tudatot. Hiába a Göbbelsek mikrofonkéjelgése, hiába a Szvatkók fasizmusba züllött cinizmusa, az undorban megfulladt Salengro és a koncentrációs táborokban ronccsá hajszolt Ossietzky, egyformán bizonyítják a szellem sérthetetlenségét, a meggyőződés fertőző továbbáramlását, amelyet a fasizmus animális dinamikája csakis pillanatokra akaszthat meg. Pillana-

tokra, melyek az Ossietzkyeket pocskondiázzák, kínozzák, gyalázzák, gyilkolják, melyek azonban az inkvizíciós hatalom minden szadizmusa dacára is világ-dimenzióvá növelik a ronccsót, aki Ossietzky névre hallgat. Egyetlen ember, aki ime felér milliós országok hatalmi örületté duzzasztott háborús totalitásával. Egyetlen ember, aki békét akar, aki igazságot szuggerál és akinek neve immár elválaszthatatlanul egyjelentésű a béke, az igazság fogalmával. Van igazság. És ezt az igazságot Ossietzkynek hívják. Ember ennél többet nem tehet. Ember ennél többet nem jelenthet.

Ossietzky az igazság kinyilatkoztatott példája. Dogma és hittétel. Korparancs.

Fábry Zoltán.

KÖNYVSZEMLE

UJ MAGYAROK. (Havi folyóirat, Bukarest, Str. Isvor 30.) Már ötödik éve jelenik meg Romániában ez a vaskos, szépkivitelű magyar folyóirat, amelynek gerince: a magyar latifundium, az óriásbirtok elleni kérlelhetetlen, megalkuvást nem ismerő harc, riadó a magyar nincstelen tömegek megmentésére. A folyóirat megindítója és főszerkesztője dr. Fényes Samu már öt év óta a latifundiumok és exponensei (képviselői) által indított leg súlyosabb gyanúsítások és üldözések központja. De ez a mind nyitottabb szemmel néző öreg lankadatlan energiával folytatja küzdelmét az anyaországban éhhalállal viaskodó három millió legmagyarabb magyar paraszttal.

A mai szűk Magyarországon 830.000 pórcsalád van, melynek nincs biztosítva a létminimuma. A földbirtok 52,6 százaléka 6000 család kezén oszlik meg, míg 47,4 százalékan 433.200 földműves család osztozik s ezek között 292.000 paraszt

családnak nem adja meg a törpebirtok a létminimumot. Viszont 431.000 földműves család teljesen nincstelen, csupán nap-számos munkára van utalva. Ezekből állítódik össze az a 600.000 család, illetve a hárommillió legmagyarabb magyar, aki az éhhalállal vívódik. A fentebb említett 830.000 létminimum híján való család száma úgy jött ki, hogy ezek az adatok az 1921. évi népszámlálás eredményei, de 1921. és 1930. évek között a mezőgazdasági népesség a visszatelepítések nyomán 550.000 lélekkel szaporodott, ami körülbelül 110.000 családot tesz ki.

Az UJ MAGYAROK programja egyszerű. Közel akarja egymáshoz hozni a szétamputált darabokat, a régi sokszázados gyűlölség talajában kölcsönös bizalmat igyekszik kelteni. A gyűlöletet azok terjesztik, akik a nép hiszékenységével visszaélnak. Fontos tehát a bizalom alapján baráti szálakat fonni a magyar, jugoszláv, román és szlovák közös jövőjű népek között.

Ebben a keretben lehetne kölcsönösen behegesztetni egymásnak a sebeit, elosz-

latni az évszázadok alatt halmozott gyűlölségeket, féltreértéseket, egyik nép szivétől a másik nép szivéig lehetne keresni és megtalálni az utat s lehetne létesíteni olyan kulturlehetőségeket, amelyekről mind a négy nép elkezdhetné szellemi és erkölcsi újjászületését, az eddiginél nagyobb világható kulturszerepre.

A korát meghazudtolóan aktív főszerkesztő pedig kész még a további küzdelmekre.

„Az UJ MAGYAROK a béke fegyvere, 74 év nyomasztó terhével a derekamon, — 75. születésnapomon írom e sorokat — ernyedetlenül akarom folytatni tovább a harcot a békéért, a magyar nép életbenmaradásáért s az utódállamok népeivel való megértésért, hogy bensőséges, testvéri szeretet sarjadjon ki ott, ahol eddig csak bojtorján és tövis termett és sebzett.”

Dr. Jancsó Elemér: A szabadkőművesség a XVIII. században. A napokban hagyta el az erdélyi sajtót ez a figyelemre méltó tanulmány. A szabadkőművesség szerepe irodalmunkban eddig meglehetősen tisztázatlan volt és ezért e tekintetben igen nagy hiányt pótol dr. Jancsó Elemér munkája.

A magyar irodalom hőskorának ideális lelkű harcosainak majdnem valamennyie tagja volt a szabadkőműves szervezeteknek. Hogy csak egy-két kiválóbb tagját említsük: Kazinczy, Aranka, Bessenyei, Verseghy, Bacsányi, Kármán, Báróczy, Gyöngyösi, Martinovics és Hajnóczy, akinek hatalmas elkobzott kézirat-tömege a magyar jobbágyság történetéről még ma is kiadatlanul hever a Nemz. Múzeum könyvtárában. — Mindannyian a felvilágosodás emberei, akik a kibontakozó új világ eljövételét érezték és akarták már, de fölvilágosodott humanizmusuk széles világában nehezen találták a gyakorlati megvalósíthatóság útját.

Az akkori páholyok működésének hatása óriási volt s Kazinczy mondta a szabadkőművesekről, hogy még egy tár-

saság sem tett annyi jót, az emberiséget semmi nem nemesítette úgy, mint ez.

A bécsi páholy tagjai voltak a Habsburg-főváros legkiválóbb fizikusai, kémikusai, orvosai és tehnikusai, akik a szervezetekben összeköttetésbe kerültek a magyar testőrökkel, nagy hatást gyakorolva rájuk.

A szabadkőművesek sorából kerültek ki a Martinovics-összeesküvés tagjai is, akik Magyarországot a francia 1789-es forradalom mintájára óhajtották köztársasággá átalakítani. A dunai konföderáció és a középeurópai Svájc gondolatát a Martinovics-mozgalom programjában lelhettük fel először komoly és céltudatosan kitervelt formában.

Ezek az előretörő magyar irodalmárok és kultur-ferfiak örömmel üdvözölték a francia forradalom kitörését és attól a magyar elnyomottak felszabadulását várták. Egő optimizmusukat tolmácsolta Bacsányi „A francia változásokról” írt költeményében, amikor így énekelt:

*Nemzetek, országok! kik rít kelepcebén
Nyögtök a rabságnak kínos köteleiben;
S gyászos koporsóba döntő vas-igátok
Nyakatokról eddig le nem rázhattátok,
Ti is, kiknek véré a természet kéri,
Hív jobbágyitoknak felszentelt hóhéri,
Jertek! s hogy sorsotok előre nézzétek,
Vigyázzó szemetek! Párisra vessétek!*

Dr. Jancsó beigéri könyvének folytatását is. Érdeklődéssel várjuk a következő kötetet, felvilágosítást várva arra a kérdésre is, hogy mi volt az az ok, amely a szabadkőművesek haladó szervezeteit megmerevítette és álhumanistává változtatta.

B. J.

Szerkesztői üzenetek

Többeknek. Lapunk összes régebbi számai kifogytak.

Terjesztőinknek. Kérjük terjesztőinket, hogy a lapunkból szükséges példányszámról bennünket előre értesítsenek, mert csak így tudunk a rendeléseknek eleget tenni. — Egyuttal kérjük az elszámolások sürgős behúldését is.

Felhívjuk előfizetőink figyelmét, hogy címváltozásaitak idejekorán sziveskedjenek kiadóhivatalunkkal közölni.

Felkerjük munkatársainkat, hogy kéziratalkat csak a papír egyik oldalára írják.

„HID” literarni, mesečni časopis, izlazi mesečno jedanput (oko 15-og). Odgovorni urednik i izdavač: SIMOKOVICH ROKUS — Redakcija i administracija: SUBOTICA, Parčetićeva ulica 39.

Pretplatne cene: 1 god. 30 din., 1/2 god. 16 din., 1/4 god. 9 din.

Pojedini broj 3 dinara.

Gradska štamparija, Subotica. 36—1238